

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Zuzana Doležalová, DiS.

Asistent pedagoga a jeho role ve vzdělávání
žáků se SVP na konkrétní základní škole

Olomouc 2021

vedoucí práce: prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce a použila pouze uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 2. 7. 2021

Podpis:

Poděkování

Děkuji prof. Mgr. PaedDr. Janu Michalíkovi, Ph.D. za inspiraci a podnětné rady pro tvorbu této bakalářské práce.

Děkuji rodině, přátelům a kolegům za jejich nesmírnou motivaci, nadšení, toleranci a pozitivitu.

Obsah

Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Význam slova „role“	8
1.1 Role asistenta pedagoga	10
2 Asistent pedagoga	11
2.1 Vznik podpůrné asistenční služby a pozice asistenta pedagoga	11
2.2 Definice pojmu asistent pedagoga	13
2.3 Osobnost asistenta pedagoga	14
2.4 Náplň práce asistenta pedagoga	16
2.5 Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga	18
3 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP).....	22
3.1 Definice žáka se speciálními vzdělávacími potřebami	22
3.2 Legislativní ukotvení vzdělávání žáků se SVP od roku 1989	23
3.3 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	25
3.3.1 Podpůrná opatření	26
3.4 Vztah asistenta pedagoga a žáka se SVP	27
3.4.1 Model základního rámce vztahu asistenta pedagoga a žáka se SVP.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 Úvod, cíle, metodika a metody práce	30
5 Průběh a výsledky výzkumu.....	31
5.1 Výsledky interview – ředitelství školy	31
5.2 Výsledky interview – speciální pedagog	33
5.3 Výsledky interview – učitelé	35
5.4 Výsledky dotazníkového šetření – asistenti pedagoga	40
Diskuse a shrnutí	52
Závěr.....	53
Seznam bibliografických citací	54
Seznam internetových zdrojů	55

Další doporučené zdroje	56
Seznam grafů	57
Seznam tabulek.....	58
Seznam příloh a přílohy.....	59
Anotace.....	70

Úvod

Většinu své pedagogické praxe jsem působila na pozici asistenta pedagoga. Tato pozice mne zajímala už dlouho. Vždy jsem chtěla pracovat ve školství, ale nechtěla jsem přímo učit. K pozici asistenta pedagoga jsem se začala upínat již při studiu na vyšší odborné škole a ještě než jsem školu ukončila, nastoupila jsem na tuto pozici na jedné z místních základních škol. Absolventská práce byla zaměřena na srovnání dvou pracovních pozic – asistenta pedagoga a osobního asistenta. Bakalářské práce je již zaměřena užším směrem a specifikuje se konkrétně už pouze na asistenty pedagoga ve spojitosti s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Její plný název tedy zní Asistent pedagoga a jeho role ve vzdělávání žáků se SVP.

Hlavním cílem bakalářské práce je tedy tyto role objasnit a zjistit, zda si jsou asistenti pedagoga těchto rolí vědomi a plní je, příp. jak vidí svoji pozici ve škole.

V teoretické části nalezneme kapitulu o samotném významu slova „role“. Vysvětlení tohoto slova z několika pohledů a objasnění, který z nich je pro pedagogickou sféru ten pravý. Zaměříme se na termín a pozici asistenta pedagoga – kdy pozice vznikla a za jakým účelem, kdo je asistent pedagoga, pokusíme se o vysvětlení jeho osobnosti, jakou má náplň práce a jaké musí mít vzdělání, aby mohl tuto práci kvalitně vykonávat. Samostatná kapitola je zde věnována také dětem se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) – kdo je považován za takového žáka, jak je tento termín ukotven v legislativě, kde a jak se mohou tyto děti vzdělávat a co je k tomu potřeba a nezapomeneme také na spojitost s asistentem pedagoga, který je pro vzdělávání dětí se SVP velmi důležitý. To nám naznačí model základního rámce vztahu asistenta pedagoga a žáka se SVP.

Praktická část je zaměřena na rozbor asistenta pedagoga a jeho role při práci se žákem se SVP. K rozboru nám pomohl rozhovor s ředitelem školy, školním speciálním pedagogem a několika učiteli, kteří nyní pracují nebo dříve pracovali s asistentem pedagoga a tím i se žáky se SVP. Samotnou podkapitulu tvoří i rozbor dotazníku, který vyplňovali asistenti pedagoga a jejich pohled na jejich roli a práci s dítětem se SVP. Naleznete zde také vyhodnocení stanovených hypotéz.

V přílohách lze nalézt legislativní vymezení a zabezpečení funkce asistenta pedagoga, dotazník, který byl dán k vyplnění asistentům pedagoga a vzor individuálního vzdělávacího plánu, který se pro děti se SVP tvoří.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Význam slova „role“

Existuje velké množství významů slova role. Může označovat pole, českou hudební skupinu, role v informačních technologiích (určuje rozsah povolených činností uživatele v informačním systému), role jako předpokládaná stará jednotka obsahu plochy, role ve smyslu smotek, svitek papíru, látky. Když se podíváme do mapy České republiky, najdeme tam i město Nová Role v Karlovarském kraji a přímo v Karlových Varech je část města označována názvem Stará Role. Pro tuto práci je ale vhodný význam slova ve smyslu úloha – herecká, hrdinská (role playing game), sociální, skupinová. (Wikipedie, 2019)

Pedagogicko-psychologická poradna v České Lípě (2011) má ve svém slovníčku pojmů vysvětlen pojem takto: *„soustava potřeb, cílů, názorů, citů, hodnot a činností, které by podle očekávání členů určité společnosti měly charakterizovat typického představitele určité pozice, očekávaný způsob chování člověka v určité pozici“.*

V ABZ slovníku cizích slov popsal prof. Rudolf Kohoutek (2005) roli ve skupině následovně: *„Role ve skupině je určitý způsob chování a vystupování dané osobnosti očekávaný v určité sociální pozici. Ve všech společenských vztazích, ve všech skupinách, ať již je rozlišujeme podle jakéhokoliv hlediska, vystupují vždy lidé v určitých rolích.*

Role mohou být např. dlouhodobé nebo krátkodobé, aktivní nebo pasivní, otevřené nebo skryté, hlavní nebo vedlejší, uvědomované nebo neuvědomované, tradiční nebo novátorské, reálné nebo jen představované.

Chování, které je v souladu s očekáváním skupiny, se nazývá rolové chování. Úroveň tohoto chování odvisí od empatie (tj. schopnosti pochopit druhé), od sociální inteligence a od úrovně schopnosti a dovednosti sebemonitorování. Přitom se stává, že člověk, který hraje v životě celý komplex rolí (studenta, manžela, rodiče, syna, hosta atd.), může z některé své role "vypadnout" (např. vedoucí pracovník se obvykle chová korektně, zdvořile a kultivovaně, ale může také ve zvlášť obtížné situaci začít naříkat a plakat, nebo vybuchnout a být vulgární).

Mimoto ovšem lze lidi také z jejich role "vyhazovat", tzn. úmyslně je vyprovokovat k chování, které se s jejich rolí a pozicí (postavením) neslučuje. Realizace všech rolí není lehká. Někdy dochází k tzv. konfliktům rolí (např. role vedoucí pracovníce a matky nemocného dítěte). Role tedy mohou být funkční i dysfunkční.

Každý člověk hraje v podstatě tři druhy rolí: základní, profesní a role ve volném čase. Základní role jsou dány pohlavím a věkem. Profesní role jsou spojeny s kvalifikací. Role ve volném čase jsou rekreační a politické.

Kdykoliv hrajeme nějakou roli, nasazujeme si symbolicky jakousi masku, roušku či personu, která je podle našeho názoru vhodná a očekávaná pro příslušnou roli. Každý člověk více či méně mění své vzorce (standards) chování podle toho, jak to vyžaduje realizace konkrétní role. Každá role je v jistém slova smyslu sociální (skupinovou) normou, ale ne každá norma je rolí specifická. Aby se společenská role stala součástí strukturálního já, musí proběhnout proces jejího zvnitřňování (interiorizace), a to sociálním učním včetně procesu identifikace s rolí.“

Pojem role popisuje ve své publikaci *Základy sociální psychologie* také Nicky Hayesová (2013). Říká, že jsou to jakési herecké úlohy, které na sebe každý den bereme nejen my, ale i všichni ostatní. Existují role krátkodobé (např. cestující v tramvaji, zákazník v obchodě), které trvají jen chvíli. Dále role dlouhodobější, ve kterých jsme už delší část života (např. student, pracovník na určité pracovní pozici). A dlouhodobé role, které trvají od několika let až po většinu života a vztahují se převážně k rodinnému prostředí a vztahům (např. otec, manžel, rodič, dcera).

Pro to, abychom mohli „hrát“ určitou roli ve společnosti, potřebujeme být v kontaktu s jinou osobou – mít reciproční vztah. Např. role „učitel“ je jiná ve vztahu učitel – žák, učitel – učitel kolega, učitel – rodič, učitel – asistent, učitel – ředitel. K žákovi se bude učitel chovat profesionálně, ke kolegovi přátelštěji a s ředitelem bude mluvit jako s autoritou a nadřízeným. (Hayesová, 2013)

Goffman (1959, in Hayesová, 2013, str. 10) říká, že „*role, které hrajeme jako součást každodenního společenského života, se postupně internalizují a nakonec se stávají součástí vlastního já – součástí osobnosti.*“ Když nastoupíme do nového zaměstnání, zpočátku se cítíme zvláště. Noví kolegové, prostředí, jiné postupy práce... ale postupem času si svoji roli osvojíme, zautomatizujeme a stane se součástí nás samých.

Hodně se učíme i pozorováním ostatních – jak se chovají, jak pracují, jak reagují v určitých situacích na určité podněty atd. Pokud nám něco z toho přijde užitečné, zapamatujeme si to a použijeme ve vhodnou chvíli. Bandura (1973, in Hayesová, 2013) se zmiňuje o důležitosti napodobování (imitaci) a přejímání vzorů (modelingu). To napomáhá sociálnímu učení, následnému sociálnímu jednání a osvojení si příslušných rolí.

Velmi známým experimentem na toto téma se zabývali Zimbardo, Haney a Banks (1973). Vybrané studenty rozdělili na dvě skupiny. Jedna skupina představovala vězně, druhá

dozorci. Měli připravené takové prostory, aby co nejvíce připomínaly věznicí. Experiment byl připravený na dva týdny. Studentům nikdo neřekl, jak mají hrát své role, nechali to na nich samotných. Po šesti dnech ale musel být experiment ukončen. Protože dozorci i vězni se do svých rolí tak vžili, že dozorci začali vězně tyranizovat a šikanovat a vězni svoji roli přijali tak, že se nechali ponižovat, všemu se (až na jednoho člena) podřídili a všemu ustoupili. Bylo až šokující, jak rychle se studenti do svých rolí vžili. (Hayesová, 2013)

1.1 Role asistenta pedagoga

Němec a Michalík (in Morávková Vejrochová, 2015) zmiňují dvě role asistenta pedagoga (AP) ve třídách a školách:

- 1) Asistent pedagoga je druhým pedagogickým pracovníkem ve třídě, partnerem učitele
 - Poukazují na to, aby asistent nebyl přítomen stále u žáka se SVP, ale věnoval se i ostatním žákům, příp. jiným činnostem, kterými jej pedagog pověří. Žák si může na neustálou přítomnost a podporu asistenta velmi rychle zvyknout, začne ho považovat za přítele a izoluje se tak od spolužáků. Navíc asistent s nedostatečnou „učitelskou“ kvalifikací nemusí poskytnout žákovi se SVP všechny potřebné aspekty vzdělávacího procesu.
- 2) Základním úkolem asistenta pedagoga je podpora vzdělávání žáků se SVP
 - Navazují na předchozí bod. Hlavním úkolem asistenta pedagoga je práce se žákem se SVP, ale nemělo by se zapomínat také na přímou práci učitele s tímto žákem. Asistent po tuto dobu může převzít práci s ostatními žáky třídy a působit tak i na ně. AP je velmi důležitou součástí klimatu třídy.

Pozn. autora: Nezřídka kdy se stává, že asistent pedagoga pracuje pouze se žákem se SVP, na jehož základě je do třídy přidělen. Ale legislativně je AP přidělen do třídy, tedy k pedagogovi, kde tento žák je. Proto je asistent důležitou součástí nejen při vzdělávacím procesu žáka se SVP, ale také ve vzdělávací, sociální a psychologické rovině týkající se ostatních žáků ve třídě (potažmo škole), při komunikaci s vyučujícím, s vedením školy, se speciálním pedagogem, s rodiči žáka, výchovným pracovníkem atd. Často se na tuto zkušenost zapomíná a je to škoda. Asistenti pedagoga sice ve většině případů nemají tak vysoké pedagogické vzdělání jako učitelé, ale mohou dětem i ostatním nabídnout jiné své přednosti, schopnosti, dovednosti a znalosti.

Role asistenta pedagoga ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na konkrétní základní škole se pokusíme objasnit v praktické části této práce.

2 Asistent pedagoga

2.1 Vznik podpůrné asistenční služby a pozice asistenta pedagoga

V minulosti byly děti s postižením vzdělávány výhradně ve speciálních školách dle stupně svého postižení nebo nebyly vzdělávány vůbec a byly tedy osvobozeny od povinné školní docházky. Námět pro společně trávený čas dětí zdravých a handicapovaných při vzdělávání i volnočasových aktivitách vznikl v 90. letech 20. století. (Michalík, 2005, srov. Uzlová, 2010)

Pozice asistenta pedagoga a osobního asistenta (ve vzdělávací oblasti) byla vytvořena z důvodu vzrůstající potřeby asistenčních služeb při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami za účelem poskytnout těmto dětem alespoň z části podobné podmínky pro rozvoj a dosažení vzdělání, které mají děti na běžných školách. A pro jejich pozdější dobré uplatnění na trhu práce a významné zlepšení kvality života. Do roku 1997 bylo ve speciálních školách běžné, že ve třídě zajišťoval výchovně-vzdělávací práci pouze jeden pedagogický pracovník – učitel. Na základě zahraničních zkušeností ze zemí EU a „vyhlášky č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách z roku 1997, byla poprvé ustanovena možnost souběžného působení dvou pedagogických pracovníků v jedné třídě. Zajištěno bylo nejen efektivnější speciálně pedagogické působení na žáky, ale i jejich bezpečnost“ (Teplá, Šmejkalová, 2010, s. 2, srov. Teplá, Felcmanová, Němec, 2019)

V této době ale ještě nevykonávali pozici asistenta pedagoga lidé s pedagogickým či speciálně pedagogickým vzděláním. Působili tak pracovníci civilní služby (rodiče dětí, dobrovolníci...), kteří nebyli za svoji práci finančně ohodnoceni tak, jak bychom si mysleli. Byli placeni z prostředků převážně mimo resort školství (občanská sdružení zdravotně postižených, apod.) a asi v 50% byly finanční prostředky na tuto pozici brány z úřadu práce jako na společensky účelné pracovní místo či veřejně prospěšné práce. Před rokem 2002 dalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR najevo, že již tuto pozici ze svých fondů hradit nebude. Důvodem bylo tvrzení, že programy pro podporu zaměstnanosti mají uložené takové podmínky, jimž tento způsob hrazení pozice asistenta neodpovídá. Náklady na pozici asistenta poskytovala i občanská sdružení zdravotně postižených a postupně se do procesu vložilo také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR s tzv. navýšením normativu a tuto funkci postupně přebralo do své kompetence. (Michalík, 2005, srov. Kolektiv autorů, 2013, Morávková Vejrochová a kol., 2015)

Velkou změnou byl také fakt, že vzdělávání dětí, žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami přestalo být doménou speciálních škol s narůstající touhou rodičů, aby se jejich děti vzdělávaly v běžných školách a rostoucím trendem docílit integrativního a inkluzivního vzdělávání, bylo stále nutnější zajistit těmto dětem podporu. Právě tuto potřebnou podporu měli a mají zajistit asistenti pedagoga s náležitým pedagogickým vzděláním. (Kolektiv autorů, 2013)

Celý systém poskytování asistentů na školách prošel zdoluhavým procesem a zpočátku neměl žádné ukotvení v zákoně ani v jiných právně závazných dokumentech. Přitom školy měly povinnosti dětem, žákům a studentům vzdělání poskytnout. Navíc pro přechod žáka plnění povinnou školní docházku na jinou školu byl a stále je nutný souhlas zákonných zástupců. Tudíž škola bez asistentů a souhlasu rodičů o přesunu žáka nemohla poskytnout žákovi náležitou podporu a vzdělání. (Michalík, 2005)

Někteří pracovníci MŠMT se snažili připravit Metodický pokyn, který by problematiku asistentů alespoň částečně řešil. Asistent měl ovšem všemi svými pracovními úkoly zastávat pouze pedagogickou úlohu a nikoliv v kombinaci se sociální.

V návrhu opatření (Michalík, 2005, str. 203, 204), které mělo platit od 1. 1. 2003, bylo např. uvedeno:

Odst. 2

*Ministerstvo práce a sociálních věcí zabezpečuje žákům **osobní asistenci**, tj. asistenci související s nezbytně nutnou kompenzací jejich znevýhodnění v oblasti dopravy, sebeobsluhy, osobní hygieny a stravování.*

Odst. 3

*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zabezpečuje žákům **pedagogickou asistenci**, tj. asistenci související s nezbytně nutnou kompenzací jejich znevýhodnění v oblasti výchovy a vzdělávání.*

Odst. 5

Osobním i pedagogickým asistentem může být jedna osoba, její činnost je však zřetelně rozdělena na činnosti související s osobní asistencí a činnosti související s pedagogickou asistencí. V tomto smyslu jsou upraveny i pracovněprávní vztahy. Na základě dvou pracovních poměrů obdrží pracovník dvě pracovní smlouvy od dvou různých zaměstnavatelů. Jako pedagogický asistent od institucí resortu MŠMT, jako osobní asistent od institucí resortu MPSV.

Uvedený Metodická pokyn však vůbec nepřekročil práh Ministerstva školství ČR a do praxe se v té době nedostal.

Problematiku podpůrné asistenční služby se do legislativy podařilo zakomponovat až v roce 2004. Od tohoto roku je součástí školského zákona č. 561/2004 Sb., v platném znění. Dále můžeme službu nalézt ve vyhláškách č. 73/2005 Sb. a č.72/2005 Sb. a dalších dokumentech, které jsou uvedeny v příloze č.1. Asistenta pedagoga byl stanoven jako pedagogický pracovník a spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, kdežto osobní asistent je sociálním pracovníkem a ten spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

2.2 Definice pojmu asistent pedagoga

Asistent pedagoga, je podle § 2 zákona odst. 2 č. 563/2004 Sb. v platném znění, pedagogický pracovník, je zaměstnancem školy a působí ve třídě, v níž je začleněn žák (žáci) se speciálními vzdělávacími potřebami. Působí vedle učitele ve třídě a je zde dalším pedagogickým pracovníkem, kterého zaměstnává škola a pro rodiče integrovaného žáka tato skutečnost nepředstavuje žádnou finanční zodpovědnost či zátěž. Pomáhá při plynulém chodu výuky, spolupracuje s učitelem a podle potřeby věnuje svoji pozornost i ostatním žákům ve třídě. Pomoc a podpora je poskytována způsobem odpovídajícím individuálním potřebám žáka vyplývajících zejména z druhu a hloubky zdravotního postižení, zdravotního znevýhodnění, příp. sociálního znevýhodnění. (Teplá, Šmejkalová, 2010, srov. Morávková Vejrochová a kol., 2015, Škurek, 2015, zákon 563/2004 Sb., v platném znění)

Asistent pedagoga je tedy podpůrná asistenční služba při vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením: integrované v běžných mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách, a pro žáky s těžkým zdravotním postižením ve speciálních školách. Dále pak služba pro žáky se sociálním znevýhodněním: v přípravných třídách běžných i speciálních škol a v běžných i speciálních školách. (Uzlová, 2010)

Důležité právní předpisy, které se s pozicí asistenta pedagoga pojí:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;

- nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálněpedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků;
- vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních;
- vyhlášku MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných;
- vyhlášku MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků;
- vyhlášku MŠMT č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí aj.

2.3 Osobnost asistenta pedagoga

Kolštrunková (in Morávková Vejrochová a kol., 2015) podotýká, že neexistuje žádná osobnostní šablona, podle které by každý ředitel vybíral k určitému žákovi se SVP asistenta. Každý člověk je individuální. Kandidát na pozici asistenta pedagoga by však měl disponovat určitými osobnostními rysy, které jsou pro toto zaměstnání nezbytné. Pro takového člověka by mělo být charakterizující morální jednání a chování dle společenských požadavků a norem. Dobrému uplatnění na této pozici také napomůže správně „vyladěný“ temperament – intelekt, emoční reakce, postoje, zájmy, citové vztahy... Dále určité znalosti, schopnosti a dovednosti, věk, pohlaví, ale určitě také dřívější pracovní zkušenosti.

Asistent pedagoga by měl také disponovat určitými osobnostními předpoklady, které předpokládají způsobilost pro tuto práci. Dalo by se říci, že jsou tzv. zárukou kvality daného člověka. Jsou jimi trestní bezúhonnost, kladný vztah k životu a lidem, aktivní přístup k práci, empatie a ochota pomáhat. (Kolštrunková in Morávková Vejrochová a kol., 2015)

V závislosti na genetické, psychické, fyzické, sociální výbavě člověka, věku, pohlaví, prožitých životních událostech, ale i na pracovních zkušenostech, dochází k postupnému formování a ovlivňování osobnosti každého člověka, tzn. i asistenta pedagoga.

Jsou ovlivňovány následující složky osobnosti:

- inteligence – zkušenostní učení, schopnost přizpůsobit se, zvládnání nových situací a problémů s tím spojených,
- psychické vlastnosti – myšlení, prožívání, chování,
- emocionalita – naše jednání, řeč, výraz a mezilidské vztahy,

- temperament – míra dynamiky a aktivity osobnosti,
- charakter – reakce na konkrétní situace,
- schopnosti – předpoklad pro zdárné řešení pracovních úkolů na této pozici, jsou ovlivňovány ostatními spolupracovníky (jejich pokyny, rady, očekávání)
- motivace – zájmy, hodnoty, vlastnosti, postoje, cíle – motor, který žene k dobře vykonané práci
- tvořivost – kreativita v řešení problémů a hledání dalších variant
- vůle – pomocí ní převádíme své cíle v realitu. (Kolštrunková in Morávková Vejrochová a kol., 2015)

Pro funkci asistenta pedagoga je důležitá také tzv. osobnostní charakteristika. Vnitřní charakteristiku představuje zájem a motivace tuto profesi vykonávat v porovnání s kladenými (optimálními) pracovními požadavky. Vnější charakteristiku pak představuje vhodné chování, vystupování, komunikace, interakce a kooperace nejen se žáky se SVP, ale i s kolegy, rodiči a dalšími odborníky.

Hlavními body osobnostní charakteristiky asistenta pedagoga by měly být:

- zaujetí pro svoji práci – radost z vykonávané práce, tvorba příjemného prostředí ve třídě, přístup aktivizující žáky, jejich podpora a pomoc při soběstačnosti a uplatnění individuálního přístupu ke všem,
- přirozené chování – být přátelský, komunikativní, empatický, umět využívat asertivitu, umět naslouchat, navodit pocit bezpečí,
- schopnost pracovat v týmu a pod vedením učitele – respektovat a doplňovat ostatní, být iniciativní, vymýšlet a přijímat nové způsoby řešení,
- odbornost, samostatnost, tvořivost – být dostatečně vzdělaný pro konkrétní problematiku, vědět, kdy mám co udělat a jak, ale také se dále vzdělávat a rozvíjet,
- organizační schopnosti – schopnost vést, rychle se rozhodovat, přijmout alternativní způsob, zvládat náročné situace. (Kolštrunková in Morávková Vejrochová a kol., 2015)

Jak uvádí Kolštrunková (in Morávková Vejrochová a kol., 2015), je třeba si při této profesi zachovat určitý nadhled.

Pozn. autora: Asistenti pedagoga jsou často velmi vytíženi hlavně tím, že se musí přizpůsobit aktuálním podmínkám (naladění žáka, učitele, učitel na asistenta najednou bez upozornění „přehodí“ např. opakování učiva, protože musí doopravit sešity apod.). Často se stává, že jde

ráno asistent do práce a neví, co se bude dít a jak bude den probíhat. Nemůže si nic dopředu připravit, protože ho učitel se svými požadavky seznámí až ráno nebo dokonce až před začátkem hodiny. Nicméně tyto situace vůbec nemusejí vznikat. Velmi záleží na učiteli i asistentovi, jejich komunikaci a spolupráci.

2.4 Náplň práce asistenta pedagoga

„Podstatou práce asistenta je poskytovat pomoc těm, kteří ji potřebují k běžnému životu“. (Baxová in Uzlová, 2010, str. 10)

Asistent je často využíván k tomu, aby dítě s postižením nebo se specifickými vzdělávacími potřebami mělo možnost se účastnit výuky v běžné základní škole, účastnit se se spolužáky různých aktivit, které by samo nezvládlo a tím zažívalo zážitky a prožívalo emoce, kterých by se mu bez pomoci a podpory asistenta nedostalo nebo alespoň ne v takové míře. (Uzlová, 2010)

Škurek (2015, str. 9) hovoří dokonce o poslání asistenta pedagoga. Definuje ho jako *„podílení se na integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu“*. Dále poukazuje na skutečnosti uvedené v podkapitole Role asistenta pedagoga – asistent je ve třídě přítomen pro celý kolektiv a učitele, nikoliv jen a pouze pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Kdo je asistent pedagoga, je uvedeno v § 20 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, v platném znění.

Funkci asistenta pedagoga pak zřizuje ředitel školy se souhlasem krajského úřadu na základě vyjádření školského poradenského zařízení, jak je uvedeno v § 16 odst. 9 a 10 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání („školský zákon“), v platném znění.

Hlavní činnosti asistenta pedagoga, tedy jeho náplň práce, je stanovena v § 7 vyhlášky č. 73/2005 Sb., v platném znění a jsou jimi:

- a) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,
- b) podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,

- d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.

Doplňující činnosti, které asistent pedagoga vykonává při práci se žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním (Michalík, 2012, in Kolektiv autorů, 2013, str. 35):

- individuální pomoc žákům v průběhu výuky, zejména při zprostředkování učební látky - výklad textu, obrazového materiálu a další učební látky,
- individuální práce s žáky podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů učitele,
- vzdělávací a výchovná činnost podle stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávací nebo specifické výchovné potřeby žáka nebo skupiny žáků,
- pomoc a zprostředkování při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou, včetně užití alternativních komunikačních systémů,
- pomoc při výchově žáků, upevňování jejich sociálních, pracovních, hygienických a jiných návyků,
- péče a pomoc při pohybové aktivizaci žáků,
- pomoc při vytváření pomůcek a zaškolování práce s pomůckou, jíž žák využívá, úprava pracovních listů a učebních textů,
- poskytování potřebné pomoci při úkonech sebeobsluhy a pohybu žákům, kteří tuto pomoc potřebují (zahrnuje také pomoc při výchovných a vzdělávacích činnostech organizovaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku poskytuje vzdělávání),
- pomoc s doučováním a přípravou na výuku i mimo vyučovací hodiny (v rámci školních klubů, družin a doučovacích aktivit v prostorách škol),
- kontrolování a zajištění materiálního vybavení dítěte,
- pomoc při zajišťování spolupráce se zákonnými zástupci žáka,
- podávání informací o žácích a studentech pedagogickým pracovníkům,
- účast na pedagogických poradách a třídních schůzkách,
- účast na vzdělávacích aktivitách určených pro asistenty pedagoga.

Činnosti, které asistenti pedagoga dle dotazníkového šetření Doležalové (2016) na vybraných školách skutečně vykonávají, jsou kombinací jak činností asistenta pedagoga, tak činností

osobního asistenta. Tzn. že jejich reálná náplň práce spočívá ve všech následujících aktivitách:

- individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí,
- pomoc při osobní hygieně,
- výchovná, vzdělávací a aktivizační činnost,
- individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky,
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,
- pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou,
- pomoc při zajištění stravy,
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci.

V praxi se ukazuje, že asistenti pedagoga často nejsou seznámeni se svojí pracovní náplní. Nebo, i když ji znají a jsou si jí vědomi, postupem času prostě začnou „dělat to, co je potřeba“ a neohlízejí se na to.

2.5 Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga

Asistent pedagoga musí mít pro výkon své pracovní pozice kvalifikaci dle § 3 a § 20 zákona o pedagogických pracovnících, kde je uvedeno následující:

- 1) Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:
 - a) je plně způsobilý k právním úkonům,
 - b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
 - c) je bezúhonný,
 - d) je zdravotně způsobilý a
 - e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.
 - 2) Posuzování předpokladu podle odstavce 1 písm. d) se řídí zvláštním právním předpisem.
 - 3) Uznávání odborné kvalifikace a splnění předpokladu bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti u státních příslušníků členských států Evropské unie, případně jejich rodinných příslušníků, a státních příslušníků ostatních států, kteří jsou v členském nebo jiném státě oprávněni konat přímou pedagogickou činnost, se řídí zvláštními právními předpisy, a
- 1) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
 - b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a
 - 1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
 - 2. studiem pedagogiky, nebo
 - 3. absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „studium pro asistenty pedagoga“),
 - c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,
 - d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a
 - 1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
 - 2. studiem pedagogiky, nebo
 - 3. studiem pro asistenty pedagoga,
 - e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo
 - f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a
 - 1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
 - 2. studiem pedagogiky, nebo
 - 3. studiem pro asistenty pedagoga.
- 2) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci
- a) vzděláním podle odstavce 1,

- b) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,
- c) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,
- d) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a
 - 1. studiem pedagogiky, nebo
 - 2. studiem pro asistenty pedagoga, nebo
- e) základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga.

Studiem pro asistenty pedagoga se zde myslí studium v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, jehož přesné parametry jsou uvedeny v §4 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění. Paragraf obsahuje následující:

- 1) Studiem pro asistenty pedagoga získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.
- 2) Studium se uskutečňuje v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin.
- 3) Studium se ukončuje závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.

Termínem studium pedagogiky se zabývá §3 stejné vyhlášky:

- 1) Studiem pedagogiky získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.
- 2) Studium se uskutečňuje
 - a) pro učitele odborných předmětů střední školy, pro učitele praktického vyučování střední školy, pro učitele odborného výcviku střední školy, pro učitele uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední škole a konzervatoři a pro učitele jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin,
 - b) pro vychovatele a asistenta pedagoga v délce trvání nejméně 80 vyučovacích hodin,
 - c) pro pedagoga volného času, který vykonává komplexní přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání, v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin, nebo

- d) pro pedagoga volného času, který vykonává dílčí přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání, v délce trvání nejméně 40 vyučovacích hodin.
- 3) Studium se ukončuje obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení. Dostupné z: Studium pro asistenty pedagoga (asistentpedagoga.cz)

Pozicí asistenta pedagoga se ve velké šíři zabývá M. Morávková Vejrochová a kol. v publikaci Standard práce asistenta pedagoga z roku 2015 v rámci projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR. Velmi přínosný je také portál asistentpedagoga.cz.

3 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

3.1 Definice žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Morávková Vejrochová (2015, str. 8) uvádí, že „za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou považováni **žáci se zdravotním postižením** (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami a vývojovými poruchami učení nebo chování), **žáci se zdravotním znevýhodněním** (zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a **žáci se sociálním znevýhodněním** (z rodinného prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením, ohrožení sociálněpatologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu).“

V § 16 odst. 1 a 2 školského zákona je uvedeno následující:

- 1) Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.
- 2) Podpůrná opatření spočívají v:
 - a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,
 - b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
 - c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,
 - d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,
 - e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,
 - f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,

- g) využití asistenta pedagoga,
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.

3.2 Legislativní ukotvení vzdělávání žáků se SVP od roku 1989

„Právo na vzdělání a rovný přístup k němu stanovuje Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky (1993), i Úmluva o právech dítěte (1989). Koncem roku 2006 přijala OSN úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, která kromě jiného garantuje lidem s postižením právo na život v přirozeném prostředí (článek 19) a vládám zemí, jež se k ní připojily, ukládá zajistit na všech úrovních inkluzivní vzdělávací systém (článek 24). Česká republika spolu s další asi stovkou států úmluvu podepsala a v červnu 2009 ji schválila Poslanecká sněmovna (ratifikace proběhla 28. září 2009)“. (Uzlová, 2010, str. 14)

V souvislosti s výše uvedenými dokumenty a změnou režimu v republice po roce 1989 začalo postupně podobných legislativních dokumentů, vyhlášek, směrnic a zákonů přibývat. Začaly se ozývat hlasy rodičů, kteří si chtěli vybrat cestu, jakou se bude jejich dítě s postižením ve vzdělávání ubírat. Zda bude vzděláváno ve speciálním školství nebo v běžném proudu s ostatními zdravými dětmi. Jedním z takových dokumentů je vyhláška č. 291/1991 Sb. o základních školách – poprvé zmíněna možnost začlenění dítěte se zdravotním postižením do běžné školy. Dále Metodický pokyn MŠMT o integraci dětí a žáků se zdravotním postižením z roku 1994, ale v roce 2002 ho nahradila Směrnice MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení. Od 1. ledna 2005 vešel v platnost zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), kde už jsme nenašli část o osvobození dítěte od povinné školní docházky, ale naopak byla zdůrazňována *„zásada rovného přístupu každého občana ČR, tedy i občana se zdravotním postižením, ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace, respektování vzdělávacích potřeb jednotlivce. A zásada vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání (viz § 2)*

a přináší nové pojetí vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (viz § 16)“. (Uzlová, 2010, str. 15)

Školský zákon má od svého založení celkem padesát novelizací. Aktuální verzi je č. 403/2020 Sb., která platí od 1. 1. 2021 do 30. 9. 2025. Od 1. 10. 2025 je v plánu budoucí znění zákona pod číslem 284/2020 Sb. Ovšem během roku 2020 byl zákon aktualizován celkem pětkrát. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561/historie>

V únoru roku 2005 vešla v platnost vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, kde se podrobněji hovoří o vzdělávání dětí se speciálními potřebami. Ředitelé běžných škol často využívali argument, kdy tvrdili, že nemají odpovídající a potřebné podmínky pro vzdělávání žáků se SVP, proto tyto děti nemuseli do škol na základě této vyhlášky přijmout. Často to tak opravdu bylo. Ale ředitelé měli možnost školu zařídit tak, aby byla pro děti se SVP přístupná a mohly se v ní vzdělávat. Pravdou ovšem bylo, že se nejen ředitelé, ale i učitelé škol vzdělávání těchto dětí báli. Hlavně z důvodu, že pro takové vzdělávání neměli učitelé dostatečnou kvalifikaci a praxi. (Uzlová, 2010)

V novelizované verzi vyhlášky z roku 2011 už taková formulace není, proto byli ředitelé a učitelé škol nuceni se vyhláše a školskému zákonu podřídit a podmínky pro vzdělávání dětí se SVP zajistit a alespoň částečně své pedagogické pracovníky pro vzdělávání takových dětí proškolit. Vyhláška byla aktualizována ještě ve verzi č. 103/2014 a aktuální znění této vyhlášky je č. 27/2016 Sb.

Pozn. autora: Ze své zkušenosti a praxe ale vím, že učitelé procházejí jen nejnужnějšími školeními a vše ostatní se učí tzv. za pochodu. A kdo se s žáky se SVP nechce naučit pracovat, tak se to nenaučí nikdy.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních je dalším důležitým dokumentem, který by měl každý pedagogický pracovník znát ve spojitosti s integrací a inkluzí dětí se SVP. Mezi školská poradenská zařízení patří pedagogicko-psychologické porady (PPP), speciálně pedagogická centra (SPC) a střediska výchovné péče (SVP). „*Poskytují na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školních poradenských pracovišť bezplatné poradenské služby. V jejich kompetenci je dávat doporučení k podmínkám a formě vzdělávání dětí se SVP“.* (Uzlová, 2010, str. 16)

I tato vyhláška byla novelizována, a to celkem pětkrát – 116/2011 Sb., 103/2014 Sb., 197/2016 Sb., 248/2019 Sb. a poslední je verze č. 607/2020 Sb. s účinností od 1. 1. 2021. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72/zneni-20210101#p10>

Pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami není důležitý jen čas strávený ve školním prostředí, ale i čas strávený mimo něj např. mimoškolními aktivitami a zájmovými činnostmi. Zde může být dítěti nápomocen osobní asistent (viz § 39 v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách). (Uzlová, 2010)

Zákon byl aktualizován celkem dvaatřicetkrát – jeho aktuální znění je č. 47/2019 Sb., ze dne 1. 7. 2019. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108/historie>

Pozn. autora: Podle výše uvedených dokumentů se zdá, že mají rodiče pro své děti se SVP dostatek možností pro výchovu a vzdělávání adekvátně vzdělanými pedagogy a přesným ukotvením v legislativě. Ve skutečnosti je celý proces velmi zdoluhavý a běžná škola se musí na žáka se SVP delší dobu připravovat a je velmi důležité, aby i v průběhu roku fungovala komunikace mezi všemi vyučujícími žáka, školním poradenským pracovištěm a školským poradenským zařízením, příp. lékařem žáka. Nyní už rodiče nemusí předávat učitelům zprávu z PPP, SPC či od lékaře, proto je často vzdělávání dítěte složitější hlavně zpočátku jeho nástupu do zařízení, než dítě sami učitelé a asistenti poznají.

3.3 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Pilař se (v článku napsaném v roce 2004, na portál vloženém až v roce 2011) zmiňuje o tom, že se za posledních několik let vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami velmi pozitivně změnilo. Upozorňuje však na to, že běžné základní školy jsou stále orientovány spíše na výkon, než kvalitativní rozvoj žáků. Zabývá se také nedostatečnou speciálně pedagogickou pregraduální přípravou učitelů těchto škol. Nemůže tak být dosaženo plnohodnotné integrace či přímo inkluze, která je od státu požadována, protože někteří učitelé nevědí, jak s žáky se SVP pracovat. Důležité je tedy zapojit speciální pedagogiku již do fáze vysokoškolského studia uchazečů o pozice budoucích vyučujících běžných základních škol. (RVP.cz, 2011)

Vzdělávání žáků se SVP je ukotveno v Rámcovém vzdělávacím programu (dále RVP) vytvořeném Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT), který je závazný pro všechny školy. „*Vzdělávání v pojetí RVP pro základní vzdělávání směřuje k naplnění kompetencí, tj. souboru znalostí, dovedností, návyků a postojů, které jsou využitelné v učení i v životě a umožňují žákům efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých činnostech a situacích.*“ (RVP, 2007, s. 14 in Morávková Vejrochová, 2015, str. 8)

RVP obsahuje základní učivo, klíčové kompetence, které se navzájem prostupují a na konci základního vzdělávání jich mají žáci dosahovat a připravit je na budoucí vzdělávání

a zaměstnání, očekávané výstupy a vymezení cílového zaměření vzdělávání. Na základě RVP si pak každá škola vypracovává vlastní Školní vzdělávací program (dále ŠVP) tak, aby vyhovoval jejímu zaměření a specifikaci. Součástí ŠVP musí být i tzv. průřezová témata, která prochází různými předměty, resp. tyto předměty se ve výuce prolínají. (Morávková Vejrochová, 2015)

RVP si klade za cíl motivovat žáky k učení, k řešení problémů pomocí logického a tvořivého myšlení, podporuje žáky ve vzájemné spolupráci a komunikaci a učí je, že práce druhého je stejně hodnotná jako práce jich samých. K tomu je důležitá i ohleduplnost a tolerance k ostatním. RVP je vede k tomu, aby se chovali jako svobodné a svébytné osoby, to souvisí i s převzetím zodpovědnosti sami za sebe a smyslem pro povinnost. Zaměřuje se také na uvědomění si a převzetí zodpovědnosti za své zdraví a jak si ho udržet. Ukazuje žákům různé životní situace, pomáhá jim se v nich zorientovat a zaujmout správný, pokud možno pozitivní, přístup. Pro budoucí uplatnění v reálním životě je důležité znát hranice svých vědomostí, dovedností i schopností. Toto vše RVP podporuje také. (Morávková Vejrochová, 2015)

3.3.1 Podpůrná opatření

Pokud má učitel ve třídě žáka, který se nějakým způsobem odlišuje od ostatních žáků (např. psaní neustále přetahuje pod linku nebo píše nad linkou), použije tzv. pedagogickou diagnostiku, aby zjistil, zda není někde problém. Většinou použije pozorování, rozhovor a analýzu produktů činnosti – tedy různé sešity, výkresy a další práce konkrétního žáka, ze kterých se dá mnohé poznat. Pokud zná učitel i rodinnou situaci, je to výhodou pro komplexnější obraz o dítěti a stanovení možné diagnózy. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/specialni-vzdelavani>

Učitel v tomto případě může zaujmout takové stanovisko, že žákovi poskytne podpůrné opatření 1. stupně. To znamená, že např. dítě posadí ve třídě na místo, kam svítí více slunce, aby na psaní lépe vidělo, příp. mu opatří lampičku. Další možností je sešit se zvýrazněnými linkami nebo většími linkami, atd. Podpůrná opatření 1. stupně jsou tedy taková, která může provést sám učitel bez vyjádření školského poradenského zařízení. Dobré je, když o těchto opatřeních seznámí i rodiče a vypracuje plán pedagogické podpory (PLPP), který podepíše všechny strany. (tamtéž)

Tato opatření jsou žákovi poskytována tři měsíce a po této době učitel vyhodnotí, zda se situace zlepšila a není třeba v nich nadále pokračovat, nebo opatření pro školní práci plně

vyhovují a bude se v nich v této formě pokračovat i nadále. Nebo ani tato podpůrná opatření nepomáhají a je potřeba, aby dítě vidělo školské poradenské zařízení (dále ŠPZ) a poradilo rodině i učitelé, jak s dítětem dále pracovat, tzn. provedlo speciálně pedagogickou diagnostiku. (tamtéž)

Rodiče objednají dítě na vyšetření do ŠPZ a to má další tři měsíce na provedení diagnostiky a napsání jak vyjádření pro rodiče, tak doporučení pro školu, kde je dítě vzděláváno. ŠPZ může po vyšetření navrhnout změnu podpůrných opatření učitele a doporučit jiná (tedy zůstat u podpůrného opatření 1. stupně), nebo škole doporučit podpůrná opatření 2. – 5. stupně, kam patří i zřízení pozice asistenta pedagoga pro tohoto žáka. Přesná vymezení podpůrných opatření pro jednotlivé stupně jsou stanovena v Příloze č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., v platném znění. Vyjádření ŠPZ je obvykle platné jeden rok. Před uplynutím této doby ŠPZ opět provede diagnostiku a určí, jak postupovat dál. Může svá doporučení (na základě konzultace se školou žáka) zachovat, přehodnotit nebo zrušit v případě, že už nejsou třeba. (tamtéž)

3.4 Vztah asistenta pedagoga a žáka se SVP

Vztah asistenta pedagoga a žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je momentálně v systému nastaven velmi úzce, protože AP je vázán k tomuto žákovi, nikoliv ke třídě či škole. Pokud je však spolupráce s žákem se SVP nastavena optimálně, měl by být žák postupem času schopen pracovat téměř až zcela samostatně a asistent pedagoga by měl možnost se věnovat celé třídě, včetně výpomoci učitelé při výkladu učiva. (Soudná, in Morávková Vejrochová a kol., 2015)

Formy práce asistenta pedagoga s žákem se SVP:

- individuální práce s žákem – ve třídě,
- skupinová práce s žáky – ve třídě,
- individuální práce s žákem – mimo třídu (asistent s žákem pracují na jiné látce než zbytek třídy, nebo pro stejnou látku využívají jiné prostředky, formy a metody výuky),
- skupinová práce s žáky – mimo třídu (asistent s žáky pracují na jiné látce než zbytek třídy, nebo pro stejnou látku využívají jiné prostředky, formy a metody výuky).

Protože je asistent pedagoga zřizován k žákovi z důvodu, aby mohl co nejvíce času trávit se spolužáky ve třídě a být u výkladu učitelé přímo, k práci mimo třídu by mělo docházet velmi výjimečně a to jen a pouze ze zcela opodstatněného důvodu.

Už první den spolupráce asistenta pedagoga s žákem se SVP by měla být vyjasněna pravidla, která pomohou budovat jejich vzájemný pracovní vztah a která neuškodí občas připomenout a zopakovat. (Soudná, in Morávková Vejrochová a kol., 2015)

3.4.1 Model základního rámce vztahu asistenta pedagoga a žáka se SVP

(Soudná, in Morávková Vejrochová a kol., 2015, str. 59)

Pravidlo	Riziko
Žák se SVP vždy bezpečně ví, kdo má v aktuální situaci ve třídě vedení.	
AP zbytečně neduplikuje pokyny učitele.	Stejně pokyny v průběhu vyučování žák dostává jak od učitele, tak od AP, instrukce se zdvojují, obsahově jsou řečeny „jinak“.
Žák se SVP bez nebo za pomoci AP se v co nejvyšší míře účastní společných aktivit se třídou (výukových, sociálních, mimoškolních).	
Žák pracuje v co největší míře samostatně, v případě potřeby se může obrátit na AP nebo ji odmítnout.	
AP vhodně vyžaduje aktivizaci a kompenzaci žáka se SVP.	<p>Přemíra kompenzace je vnímána jako slabost AP a může vést ke zneužívání pomoci žákem se SVP či jeho rodiči, vede k naučenému spoléhání žáka na AP, zejména ve volní a pozornostní oblasti, vyvolá ztrátu učitelské autority, ignorování pozice učitele.</p> <p>Přemíra aktivace může vést k přetěžování žáka se SVP, následnému negativismu a odmítání práce.</p> <p>Přemíra aktivace i kompenzace vysoká ambice AP, který se snaží, aby žák,</p>

	<p>kterému poskytuje podporu, obstál stejně dobře jako ostatní žáci, či ještě lépe.</p>
<p>AP je ve většině případů nahraditelný jiným pedagogickým pracovníkem.</p>	<p>Zejména u žáků se ZP může vzniknout a existovat dlouhodobě silná vazba s asistentem pedagoga vyplývající z přetrvávající velké míry nutné podpory.</p>
<p>AP udržuje potřebnou přiměřenou míru blízkosti (vzdálenosti) k žákovi se SVP, a tím rozvíjí exekutivní schopnosti žáka se SVP.</p>	

Tabulka č.1 Model základního rámce vztahu asistenta pedagoga a žáka se SVP

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Úvod, cíle, metodika a metody práce

Cílem bylo pojmout téma bakalářské práce z co nejširšího pohledu na jedné konkrétní základní škole. Tedy nalézt role asistentů pedagoga ve vzdělávání žáků se SVP. Proto je praktická část složena převážně z rozhovorů, které byly uskutečněny s ředitelem školy, školním speciálním pedagogem a několika učiteli, kteří s asistenty pedagoga spolupracují. Na rozhovory pak navazuje dotazník, který vyplňovali sami asistenti pedagoga. Tím je v práci dosaženo jak vnitřního pohledu samotných asistentů na jejich role ve vzdělávání žáků se SVP, tak vnějšího pohledu na role asistentů prostřednictvím učitelů, speciálního pedagoga a vedení školy.

Hlavním cílem práce je objasnit role asistenta pedagoga ve vzdělávání žáků se SVP. Zjistit, zda si jsou asistenti těchto rolí vědomi a plní je, příp. jak vidí svoji pozici ve škole, jak se změnila jejich role při uzavření škol kvůli COVID-19, můžeme považovat za vedlejší cíle.

Empirická část bakalářské práce je zpracována prostřednictvím kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum je tvořen formou strukturovaného rozhovoru, resp. volného vyjádření k asistentům pedagoga a tématu bakalářské práce. Ředitel školy, školní speciální pedagog a jeden z učitelů odpovídali na předem dané konkrétní otázky, ostatní učitelé své vyjádření k tématu sepsali. K této formě autor přistoupil z důvodu aktuální epidemiologické situace. Kvantitativní výzkum byl realizován formou dotazníku, a to kombinací otevřených a uzavřených otázek. Dotazník pak vyplňovali samotní asistenti pedagoga.

Pro kvantitativní výzkum jsou vytvořeny následující hypotézy:

1. Asistenti pedagoga s delší praxí pracovali s více dětmi se SVP než začínající asistenti.
2. Asistent pedagoga musí být ve své roli k žákovi se SVP flexibilnější než učitel.
3. Žák s autismem vyžaduje od asistenta pedagoga jiný přístup než žák s poruchou učení.

5 Průběh a výsledky výzkumu

5.1 Výsledky interview – ředitelství školy

Vzhledem ke koronavirové situaci bylo nutné, aby interview proběhlo bez fyzické přítomnosti. Ředitel školy byl proto požádán o písemné vyjádření k tématu bakalářské práce z jeho osobního pohledu. Na jeho žádost mu pak byly poskytnuty následující otázky, kterých se v textu držel:

- *Kolik má škola asistentů pedagoga?*
- *U dětí s jakými SVP asistenti působí?*
- *Váš pohled na asistenty pedagoga?*
- *Máte Vy při výuce u některého žáka asistenta pedagoga?*
- *Jak s dítětem pracuje (dříve X nyní)?*
- *Co je pro Vás při práci AP s dítětem se SVP nejdůležitější (jak očekáváte, že s dítětem bude pracovat)?*
- *Povahové rysy asistenta pedagoga, chování – jaký by měl podle Vás AP být?*

Pohled ředitele základní školy na práci asistenta pedagoga

Doba, kdy se objevila potřeba zaměstnat ve škole pracovníka s pracovním zařazením asistent pedagoga, spadá do školního roku 2009/2010 v souvislosti s příchodem žáka s diagnózou Aspergerův syndrom.

Přijetí asistenta pedagoga bylo tehdy pro školu novým krokem, stejně jako vzdělávání žáka s touto diagnózou bylo pro školu (vedení školy, třídní učitelku i spolužáky) také úplnou novinkou.

Vycházeli jsme z daných doporučení, že **asistent pedagoga se podílí na podpůrném vzdělávání a integraci žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Pracuje podle pokynů pedagoga jak s žákem samotným, tak s ostatními žáky ve třídě. Cílem využití asistenta pedagoga je vytvořit také prostor pro pedagogickou individuální práci učitele s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami.**

Velmi se nám osvědčila dlouhodobá příprava na novou situaci, která spočívala v setkání s rodiči (s výrazným předstihem před nástupem žáka do školy), představení osoby asistenta, jeho setkání s žákem i následná návštěva v rodině. Těmito postupnými kroky se

podářilo nastolit vzájemnou důvěru mezi asistentem, zákonnými zástupci žáka i žákem samotným.

Devítiletá docházka žáka se zmiňovanou diagnózou byla pro nás tak významnou „školou“, že jsme do následných intervencí s jinými podpořenými žáky vstupovali s větší jistotou a vybavení zkušenostmi, na kterých jsme mohli stavět.

Učili jsme se všichni zúčastnění, doby úspěšných okamžiků byly střídány dílčími neúspěchy, se kterými jsme se museli průběžně vyrovnávat. Všichni jsme však směřovali postupnými kroky k cíli, kterým bylo „doprovodit žáka“ k získání základního vzdělání a v devátém ročníku podání přihlášky na střední školu, úspěšné konání přijímacích zkoušek.

Za dobu jedenácti let, po kterou škola zaměstnává asistenty pedagoga u žáků s velmi individuálními vzdělávacími potřebami, jsem se ubezpečil v názoru, že práce pedagogického asistenta je podmíněna:

- odbornou připraveností na osobní práci se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami,
- nastavením partnerské spolupráce s třídním učitelem a učiteli dalších výukových předmětů vyučujících ve třídě,
- dobře nastavenou rolí asistenta ve třídě,
- dobrou (osobní) znalostí rodinného prostředí vzdělávaného žáka,
- ochotou nevzdat to v okamžicích, kdy se ne zcela daří,
- **a hlavně pozitivním nastavením osobnosti asistenta**, ta vždy hrála a hraje důležitou, ne-li rozhodující roli.

V průběhu zmíněné doby – tedy od roku 2009 – jsem několikrát vyučoval, ve třídách na 2. stupni školy, kde byl žák i učitel k dispozici asistent pedagoga. Poznal jsem, že jeho role byla při procesu vzdělávání žáka nezastupitelná, a to zejména proto, že:

1. Vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami by nebylo bez asistenta v dané třídě možné - lépe řečeno jeho kompetence by se nepodařilo naplnit vzhledem k jeho specifickým vzdělávacím potřebám. Vždy navíc šlo o vzdělávání jedince v třídních kolektivech, které měly více než 28 žáků (z prostorových i organizačních důvodů nebylo možné počet žáků snížit).
2. Pracovní prostředí spolužáků by bez osoby asistenta nebylo jistě komfortní, zejména v době utváření nových pracovních návyků a při rozvíjení následných vzdělávacích stereotypů žáka.

3. Při organizaci práce třídy se podařilo snížit riziko specifických neočekávaných reakcí podpořeného žáka na vzniklé situace.

Jsme školou, kdy:

Počet žáků k 1. 3. 2021	603
Počet pedagogických pracovníků	58
Aktuální počet asistentů pedagoga	13

Z vyjádření ředitele školy vyplývá, že jsou pro něj, pro učitele i pro školu asistenti pedagoga nepostradatelní. Zastávají roli jakéhosi pomocníka učitele, jsou jeho „prodlouženou rukou“ směrem k žákovi se SVP i k celé třídě.

Žák se SVP by bez nich nemohl školu vůbec navštěvovat, protože sám učitel by žákovi (vzhledem k velkému počtu dalších žáků ve třídě) nemohl poskytnout takovou péči a pozornost, kterou konkrétní žák potřebuje. Při nové vzdělávací aktivitě, kterou žák ještě nezná, poskytuje asistent žákovi podporu a jistotu, vysvětluje správný postup v takovém tempu, aby se žák cítil stále dobře a nevyvolalo to v něm zbytečné napětí, které u některých žáků občas vyústí v nechtěnou negativní reakci, kdy musí žák spolu s asistentem opustit třídu a jít do místnosti, která je pro tyto účely zřízena.

Velmi důležité je z pohledu ředitele školy také osobní pozitivní nastavení samotného asistenta, bez něhož by nebylo možné tuto práci vykonávat.

Dodatečně ředitel uvedl, že je velmi rád, že ve škole působí také školní psycholog a školní speciální pedagog, který se o všechny asistenty pedagoga náležitě stará, mívá s nimi pravidelné kolektivní porady a konzultuje individuální podněty a problémy, které asistenti se „svými“ žáky potřebují vyřešit.

5.2 Výsledky interview – speciální pedagog

Jak je uvedeno výše, škola má k dispozici školního speciálního pedagoga, který zajišťuje všechny asistenty pedagoga a provází je při práci s dětmi se SVP.

Speciální pedagog odpovídal na otázky také písemně, protože v době psaní této práce stále trval nouzový stav.

Kolik má škola asistentů pedagoga?

- v současné době je na základní škole **13** pedagogických asistentů

Dětem s jakou SVP se asistenti pedagoga věnují?

- žáci s PAS
- žáci s narušenou komunikační schopností – vývojovou dysfázií, balbuties
- žáci s LMP
- žáci se specifickou poruchou chování
- žáci s těžkou formou SPU
- žáci s ADHD

Jaký přístup asistenta pedagoga je potřeba u kterých žáků se SVP (přístup, metody, pomůcky) - pro které SVP je co vhodné, příp. jaké přístupy používají asistenti?

- ke každému dítěti musí pedagogický asistent přistupovat individuálně na základě jeho potřeb a doporučení školského poradenského zařízení (PPP či SPC),
- role AP, používané pomůcky a metody jsou u každého žáka specifikovány v jeho individuálním vzdělávacím plánu a průběžně se vyhodnocují,
- není možné stanovit přístup, metody či pomůcky k žákovi obecně jen podle diagnózy, protože je vždy nutné přihlídnout k individualitě každého jedince, jeho rodinnému zázemí, věku, povaze atd.

Co je pro Vás při práci asistenta se žákem nejdůležitější?

- Pedagogický asistent by měl být ochoten učit se nové věci, měl by být empatický, komunikativní a schopný spolupracovat.
- Je důležité, aby si AP průběžně stanovoval cíle své podpory směrem k žákovi a neustále je spolu s žákem, školním poradenským zařízením, třídním učitelem a zákonnými zástupci žáka vyhodnocoval. V ideálním případě by AP měl žáka vést k větší a větší samostatnosti.

Z vyjádření speciálního pedagoga vyplývá, že do školy docházejí žáci s rozmanitými speciálními vzdělávacími potřebami. Role asistenta pedagoga nelze obecně specifikovat, protože jsou u každého žáka jiné a jsou uvedeny v konkrétních individuálních vzdělávacích plánech, které poskytuje pedagogicko-psychologická poradna či speciálně pedagogické centrum. Důležité ovšem je vést žáka k takové samostatnosti, aby nejpozději při dalším studiu na odborném učilišti či střední škole již nebyla přítomnost asistenta pedagoga u tohoto žáka nutná.

Pozn. autora: Častou praxí je, že čím více dětský organismus vyzrává, tím méně je asistent pedagoga u žáka potřebný. Spousta poruch chování a emocí v důsledku vyžívání centrální nervové soustavy ustupuje do pozadí. Pokud si je žák svého specifika vědom a učí se s ním

pracovat, pracuje na konci povinné školní docházky sám bez asistenta a dokáže se v běžném životě bez problému pohybovat a orientovat.

5.3 Výsledky interview – učitelé

Učitelé byli požádáni o osobní písemné vyjádření k tématu bakalářské práce. Písemně opět z důvodu nouzového stavu při koronavirové situaci. Záměrně jim nebyly poskytnuty žádné otázky, aby neměli žádné bariéry a mohli se vyjádřit dle své potřeby a sepsat vše, co považují k této problematice za důležité, protože každý z nich má s asistenty pedagoga a dětmi se SVP jiné zkušenosti.

Z původně oslovených devíti učitelů poslalo své vyjádření pět a jeden si vyžádal záchytné otázky a chtěl své zkušenosti a postřehy sdělit v osobním videorozhovoru prostřednictvím aplikace Microsoft Teams.

Učitel č. 1

Myslím, že asistent pedagoga je velkým přínosem pro celou třídu, nejen pro samotného žáka a pedagoga. Osobně moc nechápu, proč někteří pedagogové asistenty odmítají, berou je jako někoho, kdo jim nahlíží do hodiny. Doufám, že tenhle pohled a přístup už se mění. Já vnímám asistenta jako součást třídy. Sice pracuje s jedním konkrétním žákem, na kterého má samozřejmě největší vliv a je mu největší oporou, ale v nějakých ohledech je přínosem pro další slabší žáky, kteří jsou v každé třídě. Pokud dobře funguje komunikace mezi pedagogem a asistentem, může být pomoc rozšířena i na tyto další žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jsou situace během výuky, kdy je třeba reagovat na nastavení nálad jednotlivých dětí. Pokud žák, s kterým má asistent pracovat, jeho pomoc nepotřebuje, zvládá sám (to si myslím, že je také cílem, dovést děti k samostatnosti), asistent by měl reagovat na potřeby dalších žáků, nejen nečinně sedět a čekat.

Sama se opětovně zamýšlím, jak vlastně nastavit dobrou spolupráci pedagoga s asistentem. Co všechno musím ve třídě zvládnout sama, na co už mohu spoléhat na pomoc asistenta. Asi je to hodně o vykomunikování si kompetencí dopředu. A všeobecně je komunikace asi jednou z nejdůležitějších věcí. A také ocenění práce.

V současné době distanční výuky role asistenta nabírá úplně jiný směr. Osobní kontakt je nahrazen komunikací přes monitor, což je nedostačující. Nenahradí to tu přítomnost, úsměv, podporu. Zároveň vnímám jako klíčovou domluvu pedagoga s asistentem o tom, jakým způsobem bude pracovat s žáky. Jak bude vypadat podpora při online výuce, jakým

způsobem bude komunikovat s žákem mimo online hodiny. V některých ohledech se žáci stali samostatnější. Forma individuálních konzultací a individuální podpory ve škole u žáků, kteří neodevzdávají práci v termínech, je jednou z forem, jak zapojit asistenta pedagoga i v této době. Myslím, že konkrétně nám se podařilo nastavit velmi dobře fungující systém, jak podpořit žáky, kteří mají s plněním povinností problém. Je to každodenní komunikace, plánování a organizování času nejen našeho, ale hlavně času žáků.

Učitel č. 2

Role asistenta pedagoga při vzdělávání žáků se speciálními potřebami je v současné době nezastupitelná. Přesněji řečeno je důležitá pro udržení kvality vzdělávání v jednotlivých třídách a je to zároveň prevence rizikových situací, které mohou ve třídě nastat a zároveň prevence selhávání ve vzdělávání některých dětí se SVP.

Velmi důležitá je osobnost asistenta pedagoga, jeho odborné znalosti a jeho chuť na sobě pracovat a dál se vzdělávat. Asistent by si měl vyhovovat s dítětem i pedagogem, ale zároveň by měl být komunikačně schopný v komunikaci se zákonným zástupcem. Měl by být empatický, vnímavý, flexibilní a měl by se umět rychle rozhodovat. Měl by být schopen rozpoznat rizikové situace a předcházet jim.

Důležitá je také edukace pedagogů, kteří by měli umět asistenta pedagoga využívat na 100 % ve prospěch dítěte.

Sám jsem pracoval se dvěma asistentkami pedagoga u dítěte s PAS a obě dvě pracovaly velmi dobře a vytvořily si vztah jak s žákem, tak i s rodiči a mně jako třídnímu učiteli velmi ulehčily práci.

Práce nyní během koronakrizy je samozřejmě odlišná od práce předchozí a o to více se teď ukazuje vzájemný vztah a spolupráce před uzavřením škol. Samozřejmě jsou výjimky, kdy žák se SVP doma nepotřebuje podporu vůbec nebo ne v takové míře z různých důvodů (pomoc rodiče, jiný způsob výuky, chybějící interakce se spolužáky), ale ve většině případů je role asistenta nezastupitelná i v této době. Nastavení systému pomoci a systému komunikace může velmi pomoci jak žákovi se SVP, tak i rodičům.

Učitel č. 3

Jsem učitelkou prvního stupně a s asistentem pedagoga již nějakou dobu pracuji. Sama jsem jako asistent pedagoga nějaký čas pracovala ještě před tím, než jsem šla učit.

Práce asistenta, v mém případě asistentky, si velice vážím. Často se celý den věnuje jedinému dítěti a velice trpělivě ho provází školním vzděláváním.

Asistent neplní jen roli „pomocníka“ dítěte, ale je také jeho parťákem a průvodcem ve vzdělávání. Aby práce asistenta pedagoga byla efektivní, je třeba, aby asistent pedagoga a pedagog spolupracovali ve vzájemném respektu, dokázali se domluvit a vytvářet kompromisy.

V době před tím, než provoz naší školy ukončila epidemie koronaviru, pracovala paní asistentka s přiděleným dítětem ve třídě i mimo ni a jejich spolupráce byla velice efektivní. V době uzavření školy je práce asistentky s dítětem, které má přiděleno, stejně intenzivní, jako tomu bylo před uzavřením školy. Využívají možnosti rozvrhnout si práci podle svých možností a pracovat pouze spolu.

Učitel č. 4

Za svoji 30letou praxi jsem měla možnost spolupracovat se čtyřmi asistenty, 2 byli přínosem, 2 spíše přítěží.

Pokud je asistentem člověk, který je schopen samostatně pracovat a má z práce radost, je ochoten žákům pomáhat, motivovat je k činnostem a je trpělivý, jelikož se viditelnost pokroku mnohdy dostaví až po dlouhé době, mnohdy na krátkou dobu a je potřeba začínat neustále znovu, potom je přínosem.

Asistent, který potřebuje neustálé vedení, upomínání k plnění svých povinností, napomínání, aby při výuce nesledoval pod lavicí mobilní telefon, ten je spíše přítěží.

Velmi důležité je, aby mezi žákem a asistentem bylo přátelské a bezpečné prostředí, aby měl žák k asistentovi důvěru, ale aby se zase nevytratila autorita asistenta a žák nezačal přátelského přístupu zneužívat. Asistent by měl být připraven tyto požadavky zvládnout a přizpůsobit je jedincům, se kterými pracuje.

V této koronavirové době online výuky je dle mého pohledu pomoc asistentů velkým přínosem. Já sice žádného asistenta pedagoga v letošním školním roce nemám, ale slyším od kolegyň a na poradách, jak žáci z nepodnětného prostředí, sociálně slabších rodin díky nim fungují a plní zadané úkoly. Někteří žáci dochází do školy, kde s nimi asistenti individuálně pracují. Jak mám možnost sledovat, žáci se těší osobnímu přístupu a výsledkům odvedené práce, což by doma nezažili.

Učitel č. 5

Asistent je v dnešní době velmi důležitou osobou, která pedagogům a dětem rozhodně pomáhá, dělá-li to tak, jak má.

Učitel rozhodně na mnoho věcí při hodině nemá čas. Díky asistentovi může učit a asistent pracuje se žákem, který to potřebuje. Mnohokrát musí asistent jít se žákem např. na chodbu projít se, aby žák změnil činnost, protáhl se... a to by si učitel sám nemohl dovolit. Asistent je pro dítě stěžejním bodem během vyučování a často i mimo něj. Žák se na něj může kdykoliv obrátit. Asistent to nemá jednoduché. Často s dítětem musí trávit i přestávky, protože tehdy je jeho přítomnost u dítěte mnohdy nutnější.

Při výuce je to člověk, který má ponětí o všem, co se děje, neboť je se třídou téměř pořád. To platí i v době distančního vzdělávání, protože je přítomný na online hodinách a slouží jako pomoc i žákům, kteří něco nestihnou, zapomenou, nevědí. V době, kdy žáci mohou chodit na konzultace do školy, je asistent ten, který se jim věnuje a radí jim. V této době je asistent velkou pomocí víc, než si dokážeme představit.

Velmi důležité je, aby si asistent s dítětem “sedli“ a měli spolu dobrý vztah. Jedině tak můžou spolu fungovat.

Učitel č. 6

Jak dlouho pracujete s asistenty pedagoga?

- 7 let

Jaké SVP měly děti, u kterých asistenti byli?

- Opoziční chování, poruchy chování a emocí, Aspergerův syndrom, autismus, SPU – dyslexie, dysgrafie

Jaký postup, metody, pomůcky děti potřebovaly?

- Opoziční chování, poruchy chování a emocí, Aspergerův syndrom, autismus – uklidňování, uvolnění (relaxační, mačkáací míčky), zahrnout relaxační chvílky do vyučování, speciální pomůcky jsme nevyužívali žádné,
- SPU (dyslexie, dysgrafie) – AP přepisoval zápisky z tabule žákům do sešitu, protože žáci své zápisky nepřečetli, kontrola stylu písma při diktátu (někdy upozornění na nutnost přepsání kvůli nečitelnosti textu).

Co je pro Vás při práci asistenta s žákem se SVP nejdůležitější, příp. jaký by měl asistent pedagoga být (povahové rysy, chování)?

- Jsem zastáncem toho, aby (pokud je to možné) byl asistent přítomen se žákem ve třídě a pouze mu dopomáhal ke zvládnání učiva. Důležité je ovšem najít tu správnou míru pomoci asistenta – někdy pomáhá zbytečně moc a někdy by dítě potřebovalo naopak více.

- To, aby si dítě udělalo z asistenta „osobního sluhu“ se nesmí stát. Bohužel jsem ale byla svědkem jednoho případu, kdy se tak stalo.
- Vzájemná empatie mezi učitelem, asistentem, dítětem – pokud si někdo „nesedne“, je třeba situaci řešit hned a zbytečně se netrápit. To pak může vyústit ve velmi špatné situace a špatnou atmosféru ve třídě.

Rozdíl práce asistenta pedagoga s žákem dříve a nyní při koronavirové situaci? Příp. jak využíváte asistenta nyní?

- Dříve se mnou asistentka pracovala klasicky ve třídě, věnovala se žákům, u kterých to bylo potřeba.
- Na jaře loňského roku se s námi asistentka připojovala do všech hodin, ale dívka, ke které byla asistentka přidělena, se jako jediná z dětí do hodin nezapojovala a přes internet se nepřipojovala. Úkoly jsem dívce posílala mailem, něco se mi dostalo zpět vyplněné, ale některé úkoly neplnila vůbec. Na konci roku, při návratu zpět do školy, vůbec nenastoupila, protože měla od lékaře potvrzení, že nemůže setrvávat s dětmi v kolektivu. Proto jsem si vyžádala, aby se se mnou ve škole dívka individuálně sešla alespoň jedenkrát týdně, aby mi ukázala hotové úkoly, mohly si v nich vysvětlit nejasnosti, které dívka v učivu měla, a zadaly učivo na další týden.
- V letošním školním roce (po tom, co dívka přešla na jinou školu – mě z nepochopitelných důvodů) už s asistentkou pedagoga nespolečně pracuji. Ale dříve se s námi klasicky připojovala do hodin a pomáhala spíše mně s učivem a prací s počítačem, připojováním a MS Teams, přes který jsme vyučovali a vyučujeme i nyní.

Chtěla byste ještě něco doplnit? (osobní vyjádření, poznámky)

- Role asistenta je velmi důležitá a je podstatné, aby si učitel s asistentem i dítětem lidsky sedli a pak už to jde samo.
- Zažila jsem od jednoho asistenta velkou ochotu, kdy za mě bral i dozory, abych si mohla mezi hodinami odpočinout a nabrala energii na další hodinu.
- Velmi se teď ale ukázaly rozdíly mezi nadanými, chytrými dětmi a dětmi, které školu moc nezvládají a nemají na ni tzv. kapacitu. Ale také je to dobře, alespoň budou zedníci, truhláři a další řemeslníci, kteří jsou také velmi prospěšní, a v dnešní době se dobrých řemeslníků nedostává.

Tato práce se zabývá rolí/rolemi asistenta pedagoga ve vzdělávání žáků se SVP. Všichni se shodli na tom, že asistenti pedagoga jsou v dnešní době ve vyučovacím procesu velmi potřební a prospěšní hlavně z důvodu, kdy běžné školy navštěvují také děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Bez asistentů by jejich vzdělávání nebylo možné. Asistenti jsou ale prospěšní také pro celý kolektiv třídy. Jejich přítomnost (pokud není vázána celodenně k jednomu žákovi) mohou využít i jiné děti a pokud se potřebují na něco zeptat, něco objasnit, asistent je jim spolu s učitelem k dispozici také. Výše uvedená vyjádření učitelů hovoří samy za sebe.

Pozn. autora: Co se týče vzdělávání při koronavirové epidemii, učitelé vesměs popisují situace, které s asistenty pedagoga zažívali na jaře 2021, kdy byly povolené individuální konzultace se žáky a tím i individuální možnost vzdělávání asistenta s dítětem se SVP. Na jaře 2020 tomu tak ale nebylo. Vše bylo uzavřeno a všichni byli nuceni zůstat doma. Tím pádem ani asistenti neměli možnost se se „svým“ žákem jednou za čas sejít a individuálně probrat vše potřebné.

Všichni pedagogičtí pracovníci se shodují v tom, že osobní pozitivní nastavení asistenta pro tuto práci, jeho empatie a komunikace s dítětem, vyučujícími a rodiči žáka jsou pro tuto práci nejdůležitější. Aby byl asistent pedagoga dobrým průvodcem žáka vzdělávacím procesem a kromě vědomostí ho naučil také co největší samostatnosti, kterou v budoucích letech využije.

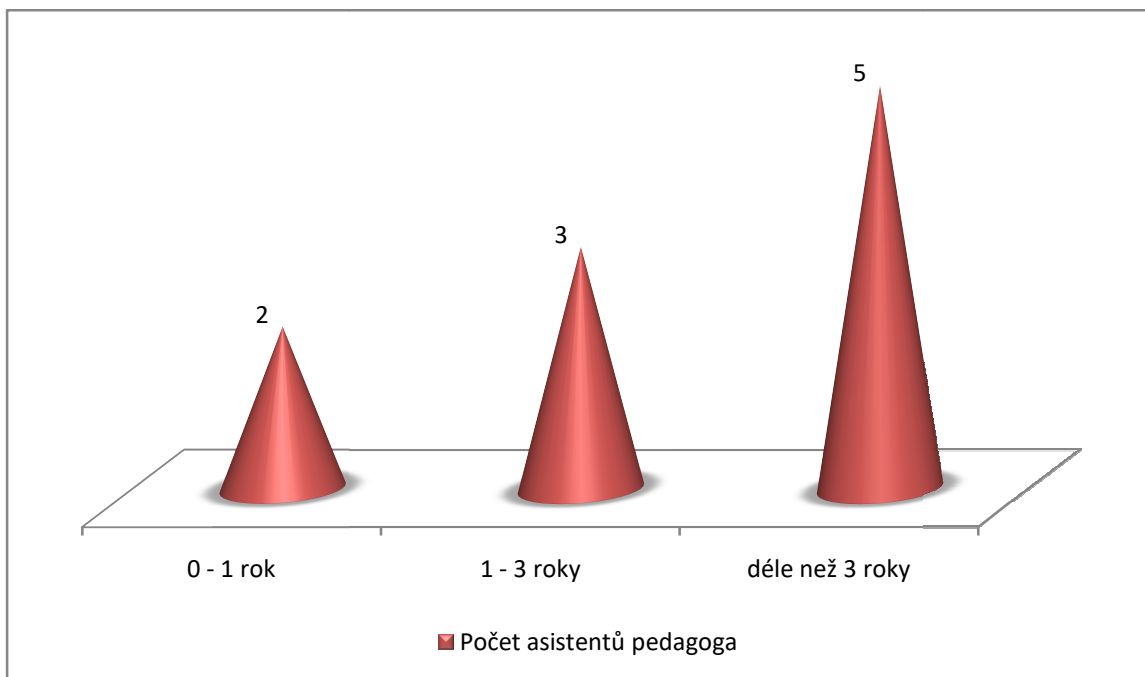
5.4 Výsledky dotazníkového šetření – asistenti pedagoga

Dotazník byl vytvořen prostřednictvím portálu Survio.com a prostřednictvím školních (pracovních) mailů rozeslán asistentům pedagoga na konkrétní základní škole. Z celkového počtu třinácti asistentů dotazník vyplnilo deset.

1. Jak dlouho vykonáváte praxi asistenta pedagoga?

Touto otázkou mělo být zjištěno, zda ve škole asistenti pedagoga působí krátce a svoji pracovní pozici si teprve „okoukávají“ anebo jsou již v práci zběhlí.

Bylo zjištěno, že ve škole působí spíše asistenti, kteří už mají několikaletou praxi za sebou a mají tak nasbíraných spoustu zkušeností a poznatků, kterými mohou tento dotazník obohatit.

Graf č.1 Délka praxe

2. Co Vás vedlo k práci asistenta pedagoga?

Otázka byla položena z důvodu poznání zájmu respondentů o tuto pozici, a zda mohou být jejich další výpovědi považovány za relevantní.

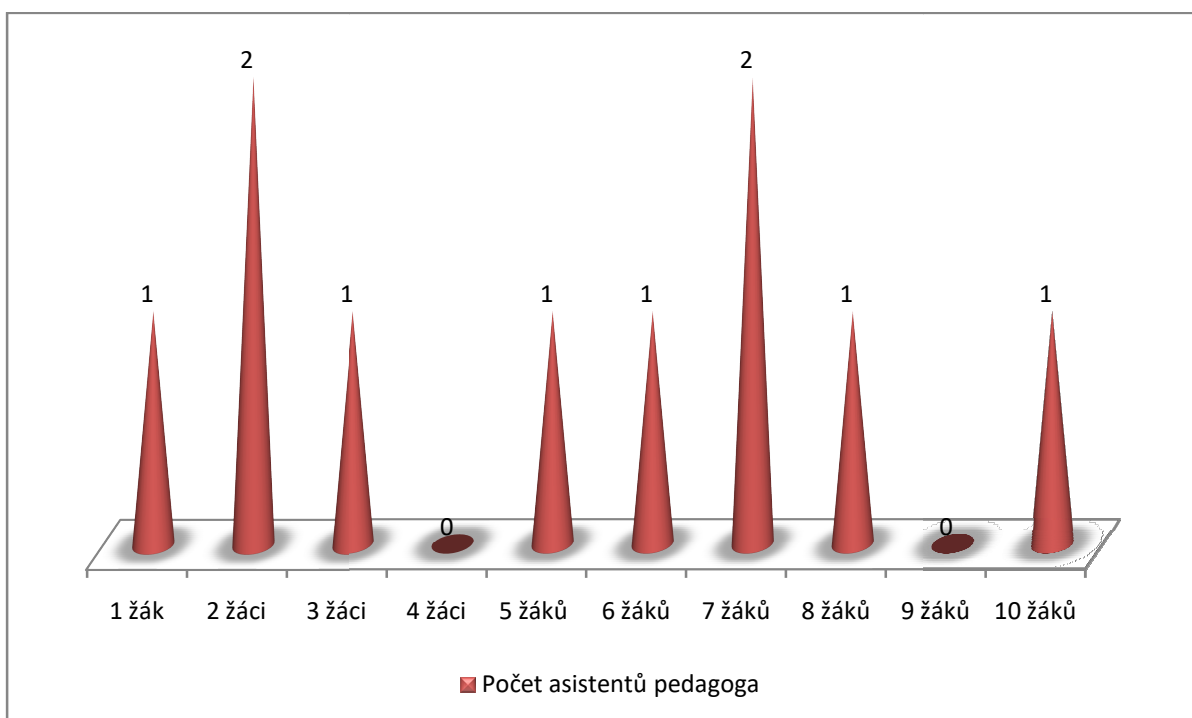
- Velmi mě to zajímalo. Chtěla jsem ve školství pracovat a pozice asistenta pedagoga mi přišla jako perfektní začátek pro poznání dětí a systému školství.
- Radost práce s dětmi a pracovní doba.
- Hledala jsem práci a od sestřenice jsem získala nabídku jít dělat na ZŠ asistenta. V té době asistenti začínali a popravdě jsem ani moc nevěděla, v čem bude práce spočívat. Ač by mě to nikdy nenapadlo, tak jsem si práci velmi zamilovala a šla si udělat kurz AP a pedagogickou školu. Dnes jsem velmi ráda, že se díky takové náhodné nabídce nasměroval můj profesní život.
- Chtěla jsem v životě změnu. Práci, kde bych se cítila užitečná.
- Chtěla jsem dělat práci, která mě baví a která má smysl.
- Práce s dětmi a možnost mít dostatek času na své děti.
- Práce s dětmi.
- Chtěla jsem takovou práci dělat a také mě k tomu vedlo mé vzdělání.
- Sháněla jsem práci a ve škole jsem chtěla vždy pracovat.
- Chtěla jsem pracovat s dětmi ve věku základní školy, ale nechtěla jsem učit. Proto jsem zvolila tuto možnost. Věděla jsem, že je to ideální příležitost poznat nové lidi

(děti i kolegy) a přiučit se od učitelů - jak vyučují, jak řeší různé situace, jak pracují s dětmi se SVP...

Z výpovědí většiny respondentů vyplývá, že o práci asistenta pedagoga měli opravdu zájem. Zmínění výhodné pracovní doby bylo trochu překvapením. Na druhou stranu je to opravdu tak. I když mají pedagogičtí pracovníci někdy časově náročnou přípravu, mohou si ji rozložit do takové denní doby, která jim vyhovuje a mít tím pádem více času na své vlastní děti a své zájmy.

3. S kolika dětmi se SVP jste dosud za svoji pedagogickou praxi pracoval(a)?

Otázka byla do dotazníku vložena z důvodu poznání dostatečné kompetence respondentů pro odpovědi na následující otázky.

Graf č.2 Počet žáků se SVP za délku praxe

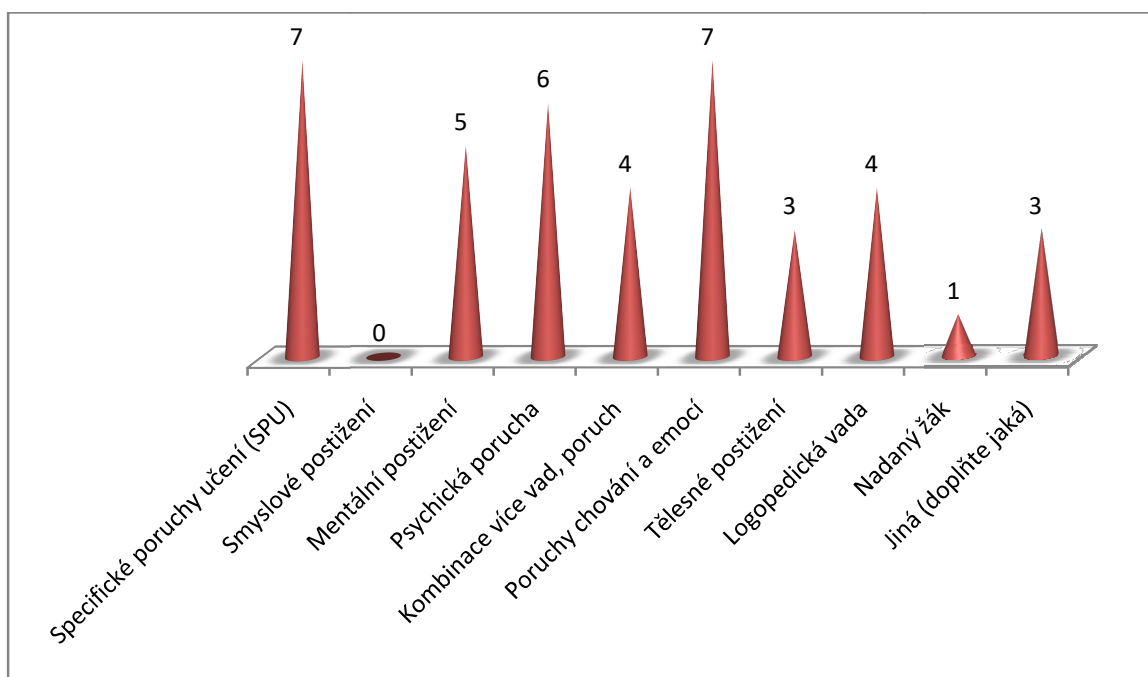
Bylo zjištěno, že je určitý vztah mezi délkou praxe asistentů pedagoga na škole a množstvím žáků se SVP, které za svoji praxi poznali a měli možnost s nimi pracovat.

V grafu je znázorněn počet jedno až deset dětí, protože více než deset se mezi odpověďmi neobjevilo.

Práce a pracovní úvazky asistentů jsou velmi rozmanité. Proto se může stát, že někteří asistenti pracují pouze s jedním žákem a jsou s ním po dobu většiny nebo dokonce celého

vyučování a pokračují s ním do dalšího a dalšího ročníku. Jiní asistenti mají úvazek nakombinovaný tak, že např. první dvě vyučovací hodiny působí u jednoho žáka (většinou při předmětech český jazyk a matematika) a na další hodinu se přesunou k jinému žákovi (např. nadanému) v jiné třídě a pracují s ním. To znamená, že asistenti mohou během týdne pracovat i s větším množstvím dětí. Jejich práce je o to pestřejší, na druhou stranu je ale u těchto asistentů vyžadována větší variabilita, znalost většího množství poruch a specifík dětí a tito asistenti musí také vědět, co na které dítě „zabere“ a jak s ním jednat a pracovat, aby jejich společně strávený čas byl produktivní a efektivní.

4. S jakou diagnózou (SVP) jste se u těchto dětí setkal(a)? (můžete uvést více možností)

Graf č.3 Diagnózy dětí se SVP na ZŠ

Jiná:

- Zdravotní důvody znemožňující studium v kolektivu
- Nadaný žák, kombinace mentální a tělesné vady
- Autismus, Crohnova choroba

Z grafu č.3 vyplývá to, co již bylo zmíněno u předchozí otázky. Vzhledem k tomu, že někteří asistenti mají úvazky nakombinované u více dětí, vyskytuje se v grafu takové rozmanité množství odpovědí i jejich počet. Navíc někteří asistenti přecházejí každý rok nebo dva do jiné třídy k jinému dítěti. Tím se počet dětí a diagnóz také navýší. Většinou z důvodu kombinace úvazku s jinou pracovní pozicí, protože pozice asistenta pedagoga není ve většině

případů sjednána na většinový či dokonce plný úvazek, ale jen okolo 0,5 úvazku. Což je téměř pro všechny asistenty pedagoga finančně nedostačující.

5. Jaké role vidíte na pozici asistenta pedagoga při práci s dítětem se SVP?

Tato otázka je stěžejní otázkou dotazníku. Snaží se podat odpovědi k samotnému názvu bakalářské práce.

- Učitel, pečovatel, přítel, podpora dětem, které by bez ní běžnou ZŠ nedostudovaly, pozitivní ovlivnění jejich života, pomoc najít dětem způsob a pomůcky, které jim v následujícím životě pomohou v dosažení nejrůznějších cílů, větší časová péče o dítě v hodině (když se učitel věnuje zbytku třídy), vidí do "zákulisí" třídy - chování spolužáků k sobě navzájem, k dítěti se SVP.
- Role vzdělávací, ale je důležité i poskytnout podporu, jistotu, zapojit empatii, vyslechnout a vcítit se... tomu uzpůsobit i obsah a formu, kterou použijí jako prostředek k vzdělávání...
- Jaké role vykonává AP? Asistent je učitel, psycholog, kamarád, přítel, autorita, opora, pomoc, někdy i zdravotník.
- Rozhodně je to především podpora znevýhodněného dítěte v kolektivu a dodržování pravidel pro všechny. Velmi důležitý je kontakt s rodinou a komunikace.
- Asistovat pedagogovi, pomáhat dětem. Být ochrannou sítí pro celou třídu.
- Prostředník mezi žákem a učitelem, pomoc žákovi se začleněním do kolektivu, dopomoc při výuce (pochopit zadání, dovysvětlit látku), aktivizace při výuce. Pro některé žáky je AP podpora (jistota).
- Rodiče
- Role asistenční - pomocná, edukační, podpora při vyjadřování emocí, podpora při vedení k samostatnosti a socializaci ve společnosti.
- Maximální podpora ze strany asistenta, vstřícnost, dát žákovi svou důvěru.
- Role učitele a přítele - je ale potřeba najít hranici mezi těmito dvěma rolemi, aby si žák nemyslel, že ve vaší přítomnosti je pouze legrace a nemusí nic dělat. Občas se stává, že asistent pedagoga musí být zároveň učitel, asistent, kamarád, psycholog, bodygard, „policista“, záchranář, běžec.

Mezi odpověďmi se vyskytla strohá odpověď role „rodiče“. Z této odpovědi je možné vydedukovat, že tento asistent svoji práci a pozici bere ještě velmi osobně a je na žáka emocionálně navázán. V budoucnu by mu tento vztah mohl dělat při práci potíže.

Z ostatních odpovědí je ale patrné, že se asistenti vnímají jako takoví průvodci žáka se SVP dobou školní docházky. Aby žáci získali nejen vzdělání (učební znalosti), ale také kamarády, poskytují pomoc, aby si žáci uměli poradit v nejrůznějších situacích života, se kterými se setkají. Zkrátka aby žáky „vypustili do světa“ připravené.

6. Jakou SVP (vadu, poruchu, postižení) má žák, se kterým nyní pracujete?

- Žák v hraničním pásmu MP - lehká MR, porucha pohybového aparátu.
- Můj žák má zdravotní omezení, které mu brání v normálním studiu v kolektivu. Pracuje zvlášť, protože má slabou imunitu a kvůli tomu bývá často nemocný.
- Poruchy učení
- ADHD + problémy v sociální oblasti + nepřijímání autorit
- Autismus
- Autismus
- Porucha učení
- ADHD
- Nyní s žádným nepracuji
- Lehké tělesné a lehké mentální postižení

Tato otázka navazuje na otázku č.4. Tam jsme se ptali, se kterými SVP se asistenti při své praxi již setkali. Nyní se ptáme, s jakou SVP má žák, se kterým pracují nyní. Je patrné, že v době, kdy byl dotazník vyplňován, se všichni asistenti věnovali (byli přiděleni) pouze jednomu žákovi. Tzn., že diagnóz zde najdeme mnohem méně, než je zmíněno v otázce č.4.

Co se týče množství výskytu SVP ve škole, dominují zde čtyři – autismus (nespecifikovaný), ADHD, lehké mentální postižení a poruchy učení (nespecifikované).

7. Jak se „svým“ žákem se SVP pracujete (které přístupy, metody, pomůcky používáte)?

Tato otázka byla do dotazníku vložena v návaznosti na otázku č.5. Jde v ní o to, jaké postupy, metody či pomůcky asistenti pedagoga používají při práci se žákem se SVP. Příp. jak dosahují té dříve zmíněné role průvodce školní docházkou, vzděláváním a socializací.

- Pomalé pracovní tempo, vypracovávání méně úkolů, dbání na pochopení, neustálé opakování učiva, dodržování hranic v chování, vysvětlování látky na základě vizuální podpory, pomoc při opisu zápisu z tabule, pomůcky: tabulka s násobilkou, vyjmenovanými slovy.
- Jsem s ním zatím krátce, ale osvědčila se mně pozitivní motivace a přístup. Chválit ho, být důsledná. Podporovat ho, rozvrhnout práci časově tak, aby měl energii na splnění a zvládal vše postupně a v klidu.
- Pomoc v jazycích, kontrola práce, pomoc při zadání úkolu, dohlížet na dokončení činnosti, pomoc při nepochopení textu, kontrola práce - zda žáci dělají, co mají.
- ČJ – využívá abecedu, protože si stále plete písmenka + kartičky s vyjmenovanými slovy, M – tabulky pro lepší orientaci při sčítání a odčítání + násobilka, AJ – vytvořené kartičky se slovíčky, zároveň pokud je možnost, používám k práci počítač s různými výukovými programy.
- Dobrý přístup, pomůcky na zklidnění nálady, dohled o přestávkách.
- Žákovi dopomáhám pochopit zadání, aktivizuji ho, ve vypjatých situacích ho zklidňuji. Když je třeba, odvádím ho do klidného a bezpečného prostředí, kde spolu pracujeme.
- Důslednost
- Metoda názornosti, individualizace, regulace tempa při práci.
- Nyní s žádným nepracuji.
- Co nejvíce názorných pomůcek - obrázky, konkrétní věci, jednoduché a srozumitelné věty, mírnější tempo, přímé pokyny, ale někdy také dávám možnost rozhodnout se (možnost volby), zapojení žáka do kolektivu a práce s kolektivem.

Samozřejmě nejvíce záleží na vyjádření pedagogicko-psychologické poradny či speciálně pedagogického centra, které určí jak se žákem pracovat a které pomůcky by pro něj byly nejvhodnější. Někdy je ale chování žáka nevyzpytatelné, proto musí na další vhodné postupy přijít i asistent a učitel, kteří jsou se žákem každý den a nejlépe vědí, co na něj „platí“ a co ne.

Nejčastěji se mezi odpověďmi objevovaly názorné pomůcky, vstřícný, ale důsledný přístup, kontrola pochopení zadané látky a následná kontrola vypracovaného úkolu.

K výše uvedeným odpovědím je ale také možné přiřadit dítě se SVP, o které se jedná na základě kombinace s odpověďmi z otázky č.6. Tzn. děti s diagnózou autismus potřebují

neustálý dohled, při vypjatých situacích zklidnění a relaxaci, příp. odchod ze třídy do klidného prostředí. Děti s ADHD potřebují velkou názornost, regulaci tempa, obměňování aktivit. Děti s lehkým mentálním postižením uvítají jednoduché a srozumitelné zadávání úkolů – často po jednotlivých krocích, názorné pomůcky, mírnější pracovní tempo a podporu v kolektivu a sociálním prostředí. Dětem s poruchou učení pomáhá důslednost, názornost, kontrola pochopení zadání. Někdy se u dětí mohou objevit i potíže ve sluchové percepci hlásek, proto je důležitá kontrola asistenta.

Protože ale nebyl výzkum proveden na dostatečně velkém vzorku respondentů, berme výsledky pouze jako orientační.

8. Jak Vaši práci s dítětem se SVP ovlivnilo uzavření škol? (uveďte, prosím, všechny aspekty této situace, které najdete)

Otázka byla do dotazníku vložena z důvodu aktuální epidemiologické situace, která nastala v březnu 2020 a v době vydání práce stále trvá, i když v menší intenzitě. Vzdělávání všech dětí, žáků a studentů bylo přesunuto do distanční formy. To znamenalo nutnost dětí vlastnit počítač, tablet nebo kvalitní mobil s internetovým připojením a aplikací, přes kterou byla výuka realizována.

- Velmi. Najednou jsem s ním neměla možnost pracovat. Po telefonu se vše špatně vysvětlovalo. Neumělo zacházet s počítačem, tak jsme se ani neviděli přes web kameru. Bylo to všechno dost složité. Mohli jsme pracovat pouze na základním učivu, které mělo upevněné a procvičovat. Nové učivo si velmi špatně osvojovalo a zapamatovalo.
- Pro nás je nyní situace výhodná v tom, že se může účastnit online výuky, takže má přehled o probrané látce a spolu už plníme jen zadání do všech předmětů plus vysvětlím co je potřeba. V běžném režimu můj žák do školy nechodí (kvůli zdravotnímu omezení a slabé imunitě) takže s ním musím probrat všechno sama plus dochází v případě potřeby na konzultace k vyučujícím... Online výuku zvládá dobře, je docela aktivní v hodinách a připojuje se včas.
- Pracuji s dětmi on-line, chodím na on-line hodiny a poté s dětmi pracuji individuálně.
- Situace byla dost složitá. I přesto, že jsem byla s rodinou v každodenním kontaktu, výstupy byly minimální. Chlapec skoro nic nedělal. Vzhledem k tomu, že otec pracuje ve zdravotnictví, byla rodině nabídnuta možnost individuálního vzdělávání. Tuto možnost využili a s chlapcem byl nastaven pravidelný vzdělávací režim. Pro chlapce

bylo dost složité si zvykat na různé změny, které během školního roku nastaly – otevření škol a následně uzavření.

- Vše zvládá dobře.
- Nemáme spolu osobní kontakt, žák má a bude mít problém s opětovným začleněním do kolektivu. Současný stav velice ovlivňuje naši spolupráci – žák se často doptává a narušuje tím výuku, je velice nepozorný, často nevnímá výklad a zadání. Při této formě výuky nejsem schopna takové situace odbourat. Třída více vnímá jeho jinakost a ukazuje se to na jejich reakcích.
- Pro mého žáka je to spíše výhoda, méně hodin, individuální přístup, více času na práci.
- S dítětem pracuji ve škole online. Ovlivnilo nás tedy pouze minimálně.
- Nijak, nemám přiděleného konkrétního žáka.
- Práci to ovlivnilo velmi - děti se SVP potřebují, aby se jim někdo intenzivně a podnětně věnoval, což najednou nebylo možné (nemohli jsme se vidět a stýkat), navíc maminka vyžadovala, aby se dívka naučila větší samostatnosti. Ale to znamenalo, že toho sama stihne mnohem méně a některým zadáním neporozuměla, proto cvičení neudělala. Některé děti začaly v učivu stagnovat nebo i některé věci zapoměly. Rodiče chodili do práce a často na děti neměli čas. Bylo potřeba rychle vymyslet, jak a kdy s dětmi budeme komunikovat - naučit se pracovat s počítačovými programy a aplikacemi, se kterými jsme nikdy před tím nepracovali. Hledat, příp. tvořit výuková videa, zadávat dětem podnětné úkoly, aby je to bavilo, rozuměly tomu a nezačaly stagnovat. Což se stejně zcela nepovedlo.

Co se týče letošního školního roku – lepší to bylo v tom, že mohly děti individuálně docházet do školy, proto dívka do školy docházela a já s ní byla přítomna online hodin a následně jsme si vše dovysvětlily a vypracovaly zadané úkoly od vyučujících. Ovšem bude skvělé, až se budeme moci vrátit zpět do školy.

Odpovědi na tuto otázku jsou velmi různorodé. Někteří respondenti hovoří o situaci, která nastala v posledním školním čtvrtletí loňského roku 2019/2020, ale někteří popisují stav, který probíhal v letošním školním roce 2020/2021, kdy byly pro výuku nastaveny jiné podmínky.

Pro lepší orientaci ve výpovědích asistentů v první části popíšeme vzdělávací proces a formu, které byly možné ve školním roce 2019/2020 a následně 2020/2021. Druhá část pak bude věnována pozitivní, příp. negativní stránce věci.

Vzdělávací proces a podmínky ve školním roce 2019/2020

V březnu 2020 (konkrétně 11.3.) byly ze dne na den uzavřeny všechny školy a školská zařízení, na což nebyl nikdo připraven. Učitelé spolu s vedením škol museli rychle vymyslet, jak začít s dětmi komunikovat a vzdělávat je. V této škole nejprve zvolili na I. stupni formu zadávání výukových materiálů prostřednictvím hromadných zpráv e-mailem rodičům. Nějakou dobu to fungovalo, ale po návratu dětí zpět do školy v květnu 2020 byly e-mailové adresy založeny všem dětem, aby nebyli rodiče zatěžováni více, než je nutné. Na II. stupni již měly děti založeny školní e-mailové adresy z dřívější doby díky předmětu informatika, prostřednictvím něhož odevzdávaly učitelům vypracované úkoly do tohoto předmětu. Pedagogové tedy komunikovali přímo s dětmi a rodiče kontaktovali pouze v případě potřeby.

Některým žákům bylo také potřeba zajistit počítač či tablet, protože z finančních důvodů jejich rodiny toto zařízení neměli k dispozici a naučit je s ním pracovat. Pro žáky, kteří si s výukou nevěděli rady, byly bohužel možné pouze konzultace po telefonu či mailu, příp. posláni odkazu na video, kde se o problému hovoří.

Po návratu dětí do školy probíhala výuka rotačně. Všichni museli nosit roušky, příp. respirátory, ve kterých se špatně dýchalo a děti se kvůli tomu často nesoustředily. Učitelé výukovou látku hodně opakovali, protože z distanční výuky neměli zajištěnou celkovou zpětnou vazbu od všech žáků. Někteří tuto dobu totiž pojali za prázdniny a zadání nevypracovávali.

Vzdělávací proces a podmínky ve školním roce 2020/2021

V říjnu 2020 byly školy uzavřeny znovu. Tentokrát ale škola stihla alespoň částečně „vyškolit“ děti v práci s aplikací MS Teams, přes kterou probíhala výuka. Rozvrh byl zkrácen na nejdůležitější předměty a nejmenší možný počet hodin. Ostatní předměty byly vyučovány pouze formou zadávání a plnění úkolů, projektů, zhlédnutí videí, napsání názoru na určitou věc atd.

Pro žáky se SVP a žáky, kteří si s výukou nevěděli rady, již bylo možné individuálně navštěvovat školu, kde se jim učitelé, příp. asistenti věnovali. Školu také navštěvovali žáci, jejichž rodiče pracují v sektoru integrovaného záchranného systému. Všechny tyto děti pracovaly na počítači a byly přítomny všech online hodin. Následně s nimi asistenti vypracovali zadání úkolů, které bylo potřeba splnit do různých předmětů a pokud bylo potřeba, učitelé dětem individuálně vysvětlili a procvičili s nimi konkrétní látku.

Pozitivní a negativní dopady distanční výuky

Pozitivum přinesla distanční výuka v možnosti být v osobním kontaktu s vyučujícím, i když pouze přes webkameru. Být přítomen vyučování i se zdravotním omezením, kdy z důvodu slabého imunitního systému není přítomnost při běžném vyučování ve škole možná. Je to dobrá příležitost tento způsob výuky zachovat do budoucna pro žáky s podobným omezením. Další výhodou je, že nadanější a rychlejší žáci si mohou zadanou látku vypracovat ve svém rychlém tempu a pak jim zbude větší část dne na vlastní koníčky a zájmy.

Negativních dopadů je ale mnohem více. Nedostatečné domácí IT vybavení, neznalost práce s IT zařízeními, nepochopení látky pouze z psaného výkladu a zadání cvičení, která mají žáci vypracovat – dětem se SVP může trvat mnohem déle. Pokud děti nemají vlastní motivaci se látku učit a plnit zadání, nikdo je k tomu není schopen donutit a tím pak chybí potřebné vědomosti a znalosti. Chybějící společenský kontakt a náročné opětovné zařazení do kolektivu spolužáků a školy. Neustálé změny v nařízeních a požadavcích od státu, na které musela škola a tím i žáci a celé rodiny reagovat.

Role asistentů pedagoga se tedy v době uzavření škol přetransformovala do pozice IT pracovníka, telefonního operátora, spisovatele výukových materiálů. Veškerá práce se najednou přesunula k počítači a osobní kontakt se žákem velmi chyběl. Ve školním roce 2020/2021 byl už možný alespoň individuální kontakt se žákem se SVP ve škole. Asistent ale musel o to více zastávat také roli učitele, aby bylo dosaženo kýženého výsledku.

Vyhodnocení hypotéz

1. Asistenti pedagoga s delší praxí pracovali s více dětmi se SVP než začínající asistenti.

Z logického hlediska by měla být hypotéza potvrzena, ale v praxi to bývá jinak. Když porovnáme grafy č.1 a č.2, zjistíme, že mezi grafy souměrnost není. Někteří asistenti několik let pracují pouze s jedním žákem, jiní asistenti za stejnou dobu vystřídají práci s několika dětmi nebo s nimi pracují souběžně, případně jim hodiny na sebe navazují. Tzn. první dvě vyučovací hodiny pracují např. s žákem se poruchou učení a pak přejdou k nadanému žákovi. Hypotéza je tedy vyvrácena. K této hypotéze se vztahovaly otázky č.1 a č.3.

2. Asistent pedagoga musí být ve své roli k žákovi se SVP flexibilnější než učitel.

Jak je patrné z výpovědí u otázky č.5, někdy musí postupně asistent vystřídat několik rolí a pozic, aby svoji práci vykonával tak jak má a zároveň byl dodržen vzdělávací a socializační aspekt žáka se SVP. Učitel má hlavně roli stabilního pilíře, která se nijak nemění. Hypotéza je tedy potvrzena.

3. Žák s autismem vyžaduje od asistenta pedagoga jiný přístup než žák s poruchou učení.

Ano, tato hypotéza je rozhodně potvrzena a vztahuje se k ní otázka č.7. Asistenti pedagoga zde uvedli, že pro žáky s autismem je potřeba hlavně klidné prostředí, relaxační chvílky na uvolnění napětí, neustálý dohled, vysvětlovat mu různé situace, které se kolem něj dějí. Žáci s poruchou učení potřebují kontrolu při zadání i průběhu práce, kontrolu čitelnosti textu a důslednost, aby se nad svou prací také zamýšleli a vnímali to, co mají.

Diskuse a shrnutí

Nejvýznamnější závěry, které z práce plynou, jsou, že asistent pedagoga je pro žáka se SVP nepostradatelný. Je jakýmsi průvodcem celého vzdělávacího procesu a napomáhá žáku vyrovnat se se školním prostředím, všemi nástrahami, které na něho čekají a zapojit se do kolektivu nejen třídy, ale postupně celé školy. Najít si přátele, postarat se o sebe.

Hlavním cílem práce bylo objasnit role asistenta pedagoga ve vzdělávání žáků se SVP. To se podařilo a vztahují se k němu všechny rozhovory a otázka v dotazníku č.5.

Jeden z vedlejších cílů - zjistit, zda si jsou asistenti těchto rolí vědomi a plní je, příp. jak vidí svoji pozici ve škole, byl v reakcích na stejnou otázku také zodpovězen.

Jak se změnila jejich role při uzavření škol kvůli COVID-19 je patrné z otázky č.8 v dotazníku pro asistenta pedagoga. Někteří asistenti tvrdí, že se z jejich strany nic nezměnilo nebo pro ně a jejich žáka byla situace dokonce příznivější. Většina ale uvedla, že minimální osobní i společenský kontakt, výuka pouze přes počítač a nemožnost 100% kontroly je velkou překážkou.

Hypotéza 1 – Asistenti pedagoga s delší praxí pracovali s více dětmi se SVP než začínající asistenti – byla vyvrácena.

Hypotéza 2 – Asistent pedagoga musí být ve své roli k žákovi se SVP flexibilnější než učitel – byla potvrzena.

Hypotéza 3 – Žák s autismem vyžaduje od asistenta pedagoga jiný přístup než žák s poruchou učení – byla potvrzena.

Limity šetření

Při tvorbě práce na stejné či podobné téma by bylo vhodné se zaměřit také na výpovědi samotných žáků se SVP. Jak se jim s asistentem pedagoga pracuje, zda je jim přínosem, jestli si umí představit nemít asistenta pedagoga po boku a jaké by to pro ně asi bylo.

Velkým limitem byla samotná koronavirová situace, kdy se lidé téměř nemohli potkávat. Proto je klasických rozhovorů v práci jen málo a ostatní jsou vytvořeny formou vyjádření na dané téma příp. s podpůrnými otázkami.

Zajímavé by také bylo porovnat výpovědi asistentů z více škol. V každé škole je totiž trochu odlišný systém, jiná atmosféra, práce asistent – učitel může být také nastavena jinak.

Závěr

Jedním z cílů autora bylo seznámit pedagogické pracovníky s pozicí asistenta pedagoga a se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jak spolu kooperují, jaké role při své práci asistent pedagoga zastává a proč vlastně existuje pracovní pozice asistenta pedagoga.

Hlavním cílem práce bylo objasnit role asistenta pedagoga ve vzdělávání žáků se SVP. V průběhu práce jsme se snažili poukázat a zjistit také zda si jsou asistenti těchto rolí vědomi a plní je, příp. jak vidí svoji pozici ve škole a jak se změnily jejich role při uzavření škol kvůli koronavirové situaci.

V praktické části jsme za použití interview (na které nám odpovídal ředitel školy, školní speciální pedagog a několik učitelů) a dotazníku (který vyplňovali sami asistenti) došli k závěru důležitosti pozice asistenta pedagoga ve škole. Je průvodcem žáka se SVP celým vzdělávacím procesem a je (někdy s třídním učitelem) jediným člověkem, který žáka se SVP skutečně zná a dokáže s ním pracovat. Někdy si asistent a žák k sobě chvíli hledají cestu, ale pokud si spolu „sednou“ dokáží spolu komunikovat a pracovat, je to ideální situace pro všechny.

Na tuto bakalářskou práci může být navázáno uchopením tématu žáka s konkrétní speciální vzdělávací potřebou a zaměřit se na jeho potřeby (pomůcky, dohled, přístup...) při vzdělávání a socializaci. Dále také jaké si může toto dítě vybrat volnočasové aktivity, aby si je mohlo plně užít a nemuselo se ohlížet na svá specifika. Jaké pomůcky by mohlo využít, aby bylo samostatnější.

Práce by měla větší reliabilitu, kdyby poskytlo rozhovor více učitelů, dotazník vyplnilo více asistentů, příp. kdybychom porovnali výpovědi pedagogických pracovníků alespoň ze dvou škol. Při koronavirové situaci nebylo možné se všemi provést klasický rozhovor. Na druhou stranu je ale práce obohacena o situace, které dříve při běžné výuce nenastávaly a vlastně nemohly nastat.

Seznam bibliografických citací

- DOLEŽALOVÁ, Z., 2016. *Práce asistenta pedagoga a osobního asistenta z hlediska komparativního*. Litomyšl. Absolventská práce. Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola.
- HAYES, N., 2013. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 7. Přeložila Irena ŠTĚPANÍKOVÁ. Praha: Portál. 168 s. ISBN 978-80-262-0534-0.
- TEPLÁ, M. a H. ŠMEJKALOVÁ, 2010. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR. 46 s. ISBN 978-80-86856-66-7.
- UZLOVÁ, I., 2010. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Vyd. 1. Praha: Portál. 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.
- MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: Podpora samostatnosti žáka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 82 s. ISBN 978-80-244-4714-8.
- MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M. a kol., 2015. *Standard práce asistenta pedagoga*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 96. s. ISBN 978-80-244-4722-3.
- ŠKUREK, M., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga: Náležitý dohled asistenta pedagoga*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 68 s. ISBN 978-80-244-4717-9.

Seznam internetových zdrojů

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2021 [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/specialni-vzdelavani>

Role. In: *Wikipedie: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2019 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Role>

KOHOUTEK, R. Role ve skupině. *SCS.ABZ.cz: slovník cizích slov* [online]. 2005 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/role-ve-skupine>

Role. *Pedagogicko-psychologická poradna Česká Lípa: Slovníček pojmů* [online]. 2011 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <http://pppcl.cz/informace-pro-rodice/slovnicek-pojmu/>

TEPLÁ, M., L. FELCMANOVÁ a Z. NĚMEC, 2019. Stručná historie podpůrné asistenční služby v ČR. *Asistent pedagoga* [online]. [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.asistent-pedagoga.cz/onb/33/strucna-historie-podpurne-asistencni-sluzby-v-cr-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EgSZcKCe9bP1y6y8qp8zEYo/>

Studium pro asistenty pedagoga. *Asistent pedagoga.cz* [online]. Praha: Nová škola [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/zakony-vyhlasky/studium-pro-asistenty-pedagoga>

PILAŘ, J., 2011. Systém vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v našich podmínkách. *Metodický portál RVP.cz* [online]. Národní pedagogický institut ČR [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/10163/system-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami-v-nasich-podminkach.html/>

Zákony pro lidi: Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2021 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561/historie>

Zákony pro lidi: Vyhláška č. 72/2005 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních [online]. 2021 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72/zneni-20210101#p10>

Zákony pro lidi: Zákon č. 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách [online]. 2019 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108/historie>

Další doporučené zdroje

Asistent pedagoga. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-6-1].

Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/ap>

Asistent pedagoga. *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR* [online]. Olomouc:

UPOL, 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <http://www.inkluzie.upol.cz/portal/klicove-aktivity/modul-asistent-pedagoga/>

Katalogy podpůrných opatření. *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR* [online].

Olomouc: UPOL, 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <http://www.inkluzie.upol.cz/portal/klicove-aktivity/modul-katalogy/>

Katalogy posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb. *Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb dětí a žáků se zdravotním postižením* [online].

Olomouc: UPOL, 2010 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <http://spc-info.upol.cz/profil/?p=446>

Otázky a odpovědi. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-6-1].

Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/otazky-a-odpovedi>

Přehled výstupů projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR (2013-2015). *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR* [online]. Olomouc: UPOL, 2021 [cit.

2021-6-1]. Dostupné z: <http://www.inkluzie.upol.cz/portal/vystupy/>

AUTORSKÝ TÝM APIV B. Plán profesního rozvoje asistenta pedagoga. *Zapojme všechny.cz: Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi* [online]. Praha: Národní

pedagogická institut České republiky, 2021, 21.6.2021 [cit. 2021-6-25]. Dostupné z:

https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/plan-profesniho-rozvoje-asistenta-pedagoga?fbclid=IwAR1tc_hunt4Nnfhn2D3ajIHpwCjFkVcmv7H2jngl1Tv_Xggr8o-mqBERJk4

Seznam grafů

- Graf č.1 Délka praxe
- Graf č.2 Počet žáků se SVP za délku praxe
- Graf č.3 Diagnózy dětí se SVP na ZŠ

Seznam tabulek

Tabulka č.1 Model základního rámce vztahu asistenta pedagoga a žáka se SVP

Seznam příloh a přílohy

- Příloha č.1 Legislativní vymezení a zabezpečení funkce asistenta pedagoga
- Příloha č.2 Dotazník pro asistenty pedagoga
- Příloha č.3 Individuální vzdělávací plán – vzor

Příloha č.1 Legislativní vymezení a zabezpečení funkce asistenta pedagoga

Pedagogickou asistenci upravují právní předpisy MŠMT a z nich zejména zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

Koncepční materiály

- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha (Praha 2001)
- Střednědobá koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením. Usnesení vlády ČR č. 605 ze dne 16. 6. 2004
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky (Praha 2007)
- Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením vládní usnesení č. 1004 ze dne 17. 8. 2005 na období 2006 - 2009, včetně dodatku č. 710/2007
- Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010/2014 – vládní usnesení č. 253 ze dne 29. 3. 2010

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění. Aktuálně v zákoně č. 82/2015 Sb.

Školský zákon doslovně uvádí v § 16, odst. 9:

- Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.
- Novela školského zákona s účinností od 1. 9. 2016
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění, aktuální k 1. 1. 2015, §2 odst. 2

Přímou pedagogickou činnost vykonává:

- a) učitel,
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- c) vychovatel,
- d) speciální pedagog,
- e) psycholog,
- f) pedagog volného času,
- g) asistent pedagoga,**
- h) trenér,
- i) metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně,
- j) vedoucí pedagogický pracovník.

Nařízení vlády

- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálněpedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů, především novela nařízení vlády č. 273/2009 Sb., o míře vyučovací povinnosti s účinností od 1. 9. 2009
- Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě

Vyhlášky

- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, v platném znění
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění
- Vyhláška č. 400/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, v platném znění
- Vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, v platném znění
- Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, v platném znění
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění
- Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění

Informace MŠMT

- Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č. j. 14 453/2005-24 (Věstník MŠMT č. 10/2005)

Příloha č.2 Dotazník pro asistenty pedagoga

Asistent pedagoga a jeho role ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Asistent pedagoga a jeho role ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Vážený asistenti/vážená asistentky pedagoga.

Studuji na Univerzitě Palackého v Olomouci obor Speciální pedagogika - vychovatelství. Váš názor a odpovědi na otázky mi pomohou ve vytvoření bakalářské práce pro ukončení studia. Věnujte prosím několik minut svého drahocenného času vyplnění následujícího dotazníku.

Děkuji

S pozdravem

Zuzana Doležalová

1. Jak dlouho vykonáváte praxi asistenta pedagoga?

- 0 - 1 rok
 1 - 3 roky
 déle než 3 roky

2. Co Vás vedlo k práci asistenta pedagoga?

3. S kolika dětmi se SVP jste doposud za svoji pedagogickou praxi pracoval(a)?

4. S jakou diagnózou (SVP) jste se u těchto dětí setkal(a)? (můžete vybrat více možností)

- Specifické poruchy učení (SPU)
- Poruchy chování a emocí
- Smyslové postižení
- Tělesné postižení
- Mentální postižení
- Logopedická vada
- Psychická porucha
- Nadaný žák
- kombinace více vad, poruch
- Jiná (doplňte jaká):

5. Jaké role vidíte na pozici asistenta pedagoga při práci s dítětem se SVP? (prosím, rozepište se)

6. Jakou SVP (vadu, poruchu, postižení) má žák, se kterým nyní pracujete?

7. Jak se "svým" žákem se SVP pracujete (které přístupy, metody, pomůcky používáte)?

8. Jak Vaši práci s dítětem se SVP ovlivnilo uzavření škol? (uvedte, prosím, všechny aspekty této situace, které najdete)

Příloha č.3 Individuální vzdělávací plán – vzor

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 27/2016

Sb.

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka			
Datum narození			
Bydliště			
Škola			
Ročník		Školní rok	

ŠPZ, které vydalo doporučení pro IVP	
Kontaktní pracovník ŠPZ	
Školská poradenská zařízení, poskytovatelé zdravotních služeb a jiné subjekty, které se podílejí na péči o žáka	

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP ze dne:	
Zdůvodnění:	

Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle IVP):	
---	--

Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP:	
--	--

Podpůrná opatření (specifikace stupňů podpůrných opatření)	
Metody výuky (pedagogické postupy)	
Úpravy obsahu vzdělávání	
Úprava očekávaných výstupů vzdělávání	
Organizace výuky	

Způsob zadávání a plnění úkolů	
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	
Hodnocení žáka	
Pomůcky a učební materiály	

Podpůrná opatření jiného druhu	
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání (asistent pedagoga, další pedagogický pracovník)	
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka	
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka	
Dohoda mezi žákem a vyučujícím	

Podrobný popis pro jednotlivé vyučovací předměty, ve kterých jsou uplatňována podpůrná opatření (Je-li potřeba specifikovat)	
Název předmětu	
Název předmětu	
Název předmětu	
Název předmětu	

Osoby zodpovědné za vzdělávání a odbornou péči o žáka		Jméno a příjmení	Podpis
Třídní učitel			
Vyučující	Vyučovací předmět		

Školní poradenský pracovník			
Zákonný zástupce žáka			
Žák			

Poučení: Pokud zákonný zástupce nebo zletilý žák neposkytne informovaný souhlas s vypracováním individuálním vzdělávacím plánem, tak toto podpůrné opatření škola neposkytuje.

Závěry vyhodnocení vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu	Jméno a příjmení pracovníka školského poradenského zařízení	Podpis

Anotace

Jméno a příjmení:	Zuzana Doležalová
Katedra:	Speciální pedagogiky
Vedoucí práce:	prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Asistent pedagoga a jeho role ve vzdělávání žáků se SVP na konkrétní základní škole
Název v angličtině:	Teaching assistant and his role in the education of pupils with SEN at a specific primary school
Anotace práce:	Práce je zaměřena na asistenta pedagoga a žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Jaké asistent zastává role k žákům a ostatním pracovníkům školy. Jak jsou asistenti vnímáni vedením školy a učiteli, se kterými dennodenně pracují. Práce také poukazuje na legislativní ukotvení AP a žáků se SVP, kvalifikační předpoklady a samotnou osobnost AP.
Klíčová slova:	Asistent pedagoga, role, SVP (speciální vzdělávací potřeby), žák se SVP, vzdělávání
Anotace v angličtině:	The work is focused on a teacher's assistant and a pupil with special educational needs. What kind of assistant plays roles to students and other school staff. How assistants are perceived by school management and the teachers they work with on a daily basis. The work also points to the legislative anchoring of AP and pupils with SEN, qualification prerequisites and the personality of AP itself.
Klíčová slova v angličtině:	Teaching assistant, role, SEN (special educational needs), pupil with SEN, education
Přílohy vázané v práci:	Příloha č.1 – Legislativní vymezení a zabezpečení funkce asistenta pedagoga Příloha č.2 – Dotazník pro asistenty pedagoga Příloha č.3 – Individuální vzdělávací plán – vzor
Rozsah práce:	59 stran + 10 stran příloh
Jazyk práce:	Český jazyk